

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Br. 24/67
Datum: 09.03. 2022

Na osnovu člana 92 stav 4 i 93 stav (4) Ustava Republike Kosovo, na osnovu člana 4 Uredbe br. 02/2021 o oblastima administrativne odgovornosti Kancelarije premijera i ministarstava, izmenjene i dopunjene uredbom br. 04/2021, u skladu sa članom 19 Poslovnika o radu Vlade br. 09/2011, Vlada Republike Kosovo, na sednici održanoj 09. marta 2022. godine, donosi:

ODLUKU

1. Usvaja se Konceptni dokument za sudske stručnjake.
2. Ministarstvo pravde i druge nadležne institucije dužne su da sprovedu ovu odluku, u skladu sa Poslovníkom Vlade.
3. Odluka stupa na snagu danom objavljivanja u Službenom listu Republike Kosovo.

Albin Kurti

Premijer Republike Kosovo

Dostaviti:

- Zamenicima Premijera
- svim ministarstvima (ministrima)
- generalnom sekretaru KP-a
- Arhivi Vlade

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

MINISTRIA E DREJTËSISË
MINISTARSTVO PRAVDE / MINISTRY OF JUSTICE

KONCEPT DOKUMENTA
ZA
SUDSKE VEŠTAKE

Mart, 2022

Pregled koncept dokumenta	4
Uvod	6
1.1. UVOD U DEFINISANJE PROBLEMA	7
1.2. IMPLEMENTACIJA EU ZAKONODAVSTVA I MEĐUNARODNIH STANDARDA	9
1.2.1 Vodič za dobru praksu sudskog veštačenja u parničnom postupku u Evropskoj uniji	9
1.2.2. Vodič za ulogu veštaka koje imenuje sud u sudskim postupcima država članica Saveta Evrope	11
1.2.3 Izveštaj CEPEJ-a o evropskim pravosudnim sistemima – izdanje 2014: Efikasnost i kvalitet pravosuđa	14
1.3 Države u regionu	16
1.4 Okvir politika i zakonodavstva na Kosovu	26
1.5 Razrada glavnog problema	31
<i>Različite prakse iz javnih institucija</i>	36
<i>Nepostojanje specijalizovanih obuka</i>	36
Poglavlje 3: Opcije	38
Poglavlje 3.1: Opcija bez ikakve promene	38
Poglavlje 3.2: Opcija sa izmenama i dopunama postojećeg pravnog okvira	38
Poglavlje 3.3: Donošenje novog zakona za imenovanje sudskih veštaka.	41
Poglavlje 4: Identifikovanje i procena budućeg uticaja	45
Poglavlje 4.1: Izazovi prilikom prikupljanja podataka	46
Poglavlje 5: Komunikacija i konsultacije	47
Poglavlje 6: Upoređivanje opcija	48
Poglavlje 7: Zaključci i naredni koraci	51
Poglavlje 7.1: Odredbe za praćenje i evaluaciju	51
Aneks 1: Obrazac za procenu ekonomskog uticaja	52
Aneks 2: Obrazac za procenu društvenog uticaja	55
Aneks 3: Obrazac za procenu uticaja na životnu sredinu	59
Aneks 4: Obrazac za procenu uticaja na osnovna prava	62
Aneks br. 5 Rezime diskusije o Koncept Dokumentu za sudske veštake	Error! Bookmark not defined.

Pregled koncept dokumenta

Opšte informacije	
Naziv	Koncept dokument za sudske veštacke (veštačenje)
Resorno ministarstvo	Ministarstvo pravde; Odeljenje za evropske integracije i koordinaciju politika (OEIKP)
Kontakt osoba	Selvije Elezaj-Brahimaj, Rukovodilac Odseka za koordinaciju politike, Odeljenje za evropske integracije i koordinaciju politika (OEIKP), Ministarstvo pravde
Operativni strateški plan	Koncept dokument je predviđen na listi koncept dokumenata za 2020-21
Strateški prioritet	Program Vlade Republike Kosovo 2021-2023.

Odluka	
Glavna oblast	Postupak izbora i razrešenja sudskih eksperata (veštacka) kao i prava i obaveze lica koja vrše veštačenje.
Sažetak konsultacija	Proces preliminarnih konsultacija za Koncept dokument se odvijao u periodu od 14. januara 2021. do maja 2021. Radna grupa je razmotrila komentare dobijene tokom ove faze konsultacija i oni komentari koji su smatrani relevantnim uključeni su u Koncept dokument. Napominje se da nije bilo značajnijih neslaganja u vezi sa sadržajem Koncept dokumenta sa drugim resornim ministarstvima i drugim relevantnim akterima.
Predložena opcija	Opcija 3 – Promena zakonskog okvira donošenjem posebnog zakona kojim se utvrđuje postupak postavljanja i razrešenja sudskih veštacka (eksperata) i prava i obaveze lica koja vrše veštačenje.

Glavni očekivani uticaji	
Budžetski uticaji	Realizuje se u okviru trenutnih budžetskih ograničenja
Ekonomski uticaj	Ne očekuju se relevantni uticaji u ovoj kategoriji.
Društveni uticaj	Ne očekuju se značajni uticaji u ovoj kategoriji.
Uticaj na životnu sredinu	Ne očekuju se relevantni uticaji u ovoj kategoriji.
Među-sektorski uticaji	Najvažniji međusobno povezani uticaji odnose se na ljudska prava i slobode, odnosno imovinska prava i slobodu poslovanja, pravo na efikasnu sudsku zaštitu i pristup podacima.

Administrativne takse za kompanije	Ne važi.
Test za MSP	Nema direktnog relevantnog uticaja.

Naredni koraci	
Kratkoročno	Izrada Nacrta zakona kojim se uređuje postupak imenovanja i razrešenja sudskih eksperata/veštaka, kao i prava i obaveze lica koja vrše veštačenje.
Srednjoročno	<ol style="list-style-type: none"> 1. Izdavanje podzakonskih akata 2. Izrada postupka za imenovanje sudskih veštaka 3. Objavljivanje registra sudskih veštaka

Uvod 1

Prikaz 1: Tabela sa opštim informacijama o koncept dokumentu

Naziv	Koncept dokument za sudske eksperte (ekspertize)
Resorno ministarstvo	Ministarstvo pravde; Odeljenje za evropske integracije i koordinaciju politika (OEIKP)
Kontakt osoba	Selvije Elezaj-Brahimaj, Rukovodilac Odseka za koordinaciju politike, Odeljenje za evropske integracije i koordinaciju politika (OEIKP), Ministarstvo pravde
PSO	Koncept dokument je predviđen na listi koncept dokumenata za 2021
Strateški prioritet	<ul style="list-style-type: none"> • Reforma sistema krivičnog, građanskog i upravnog pravosuđa
Operativni cilj	<ul style="list-style-type: none"> • Reforma u krivičnom pravosuđu kroz izradu nacrtu javnih politika (zakonodavstvo i politički dokumenti)
Radna grupa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Selvije Elezaj-Brahimaj, Predsedavajuća, Odeljenje za evropske integracije i koordinaciju politika 2. Ardian Mehmeti, Zamenik predsedavajuće, Pravno odeljenje 3. Besim Kelmendi, Tužilački savet Kosova 4. Vaton Dërguti, Apelacioni sud 5. Arsim Gërxhaliu, Institut sudske medicine 6. Shpend Haxhibeqiri, Institut za sudske psihijatriju 7. Pleurat Sejdiu, Lekarska komora Kosova 8. Naim Krasniqi, Državni pravobranilac 9. Lavderim Bullatovci, Kosovska agencija za forenziku 10. Agron Thaqi, Odeljenje poreza na imovinu 11. Shqipe Cakolli, Sektor za budžet i finansije 12. Egzon Osmanaj, Sektor za koordinaciju politika (OEIKP) 13. Saranda Salihu, Službenica Odeljenja za javno komuniciranje 14. Florentina Beqiraj- Jedinica za ljudska prava 15. Alberita Hyseni- Pravna kancelarija, KP 16. Gezim Bislimi- Viši budžetski analitičar 17. Shqiptar Ibra- Koordinacioni sekretarijat Vlade

¹ Izrazi koji se u ovom dokumentu koriste za fizička lica u jednom polu podrazumevaju iste izraze i u drugom polu.

POGLAVLJE 1: DEFINISANJE PROBLEMA

1.1. UVOD U DEFINISANJE PROBLEMA

Sudsko veštačenje je stručna delatnost kojom se naučno-tehničkim metodama obezbeđuje da pravosudna institucija koja je zatražila veštačenje proveri ili razjasni bitne činjenice za određeni slučaj. Kao takvo, veštačenje mogu obavljati fizička i pravna lica koja ispunjavaju uslove predviđene zakonom ili drugim pravnim aktom, kao i državni organi i naučne i stručne ustanove.

Od konsolidacije pravosudnog sistema na Kosovu 1999. godine, a posebno nakon proglašenja nezavisnosti Kosova 2008. godine, licenciranje² kao i angažovanje sudskih veštaka nije na odgovarajući način adresirano. Kao rezultat toga, nikada nisu uspostavljeni mehanizmi za licenciranje sudskih veštaka, dok delatnost sudskog veštaka nastavljaju da obavljaju pojedinci koji nikada nisu prošli proces licenciranja.

Prema Zakonu o sudovima (br. 05/L -032 i br. 06/L-055) Kosova, Sudski savet Kosova (SSK) je nadležan da donese Uredbu koja se bavi pitanjem sudskih veštaka. Uprkos činjenici da je SSK doneo Uredbu br. 15/2015 o imenovanju veštaka isti nije uspeo da donese i primeni ovu uredbu osim dela naknade za plaćanje sudskih veštaka. Spisak ili registar sudskih veštaka koji se koriste u većini sudova i tužilaštava sa kojima se Ministarstvo pravde konsultovalo u pripremi ovog koncept papira datira iz perioda UNMIK-a³. Istovremeno, većina sagovornika, predstavnika sudova i tužilaštava, navodi da često pozivaju sudske veštake koji uopšte nisu na spisku.

Pitanje angažovanja sudskih veštaka u sprovođenju pravde na Kosovu je prilično izraženo i u građanskim i u krivičnim predmetima. Sudski veštaci doprinose povećanju efikasnosti pravosuđa dajući tužiocima i sudijama jasne odgovore na konkretna pitanja kojima su posvećeni.

² Termin „licenciranje“ označava konačnu odluku u okviru procesa formalizacije funkcije sudskog eksperta/veštaka bez ikakvih predrasuda u vezi sa terminom sertifikacija / imenovanje koji se može koristiti u daljem procesu.

³ U to vreme je na snazi bio Zakon o redovnim sudovima SAP Kosova, koji u članu 108. predviđa da „*Spisak društvenih pravnih lica koja vrše veštačenje i stalnih sudskih veštaka za sve sudove objavljuje Pokrajinski sekretarijat za Pravosuđe i opšta uprava svake godine u „Službenom listu Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosovo“.*

Podaci iz sudskih spisa ili elektronskog sistema za upravljanje predmetima (CMIS) ne dozvoljavaju izvlačenje podataka o broju sudskih eksperata/veštaka angažovanih u parnicama u roku od godinu dana, ali je opšta procena da je broj predmeta u kojima su angažovani veštaci je izuzetno velika i kao rezultat toga rešavanje ovog pitanja zahteva hitno rešavanje.

Međutim, iz informacija koje su dale javne institucije koje pružaju ekspertizu/veštačenje, proizilazi da je Kosovska agencija za sudsku medicinu u 2020. godini imala 3441 veštačenje, a do 31. oktobra 2021. godine 3774 veštačenja.

Tokom procesa izrade ovog koncept dokumenta, mnogi sagovornici su pozdravili ovu inicijativu jer su se, kao direktni akteri u ovoj oblasti, susreli sa mnogim pitanjima koja zahtevaju hitno razmatranje. Jedna od njih su i neke nepravilnosti sa kojima su se susreli u sudskim postupcima i na koje je ukazivala većina sagovornika. Ilustracije radi, predstavnik jedne institucije⁴ je istakao da su utvrdili da „isti veštak koga tuži država, kao na primer u slučajevima eksproprijacije nepokretnosti daje finansijsku procenu za znatno veću cenu, dok u ostalim slučajevima kada je tuženi fizičko ili pravno lice i parametri nepokretnosti su skoro identični, daje znatno nižu procenu.

Slična iskustva su izneta i u slučajevima kada se kvalifikacija telesne povrede od strane Instituta za sudsku medicinu smatra lakšom, dok kada se stranke upute na parnični postupak onda se tokom veštačenja u parničnom postupku te telesne povrede prekvalifikaciju u teške povrede.⁵

Takođe, organizacije koje se bave praćenjem sudskih postupaka pokazuju da veštačenje, posebno u krivičnim predmetima, ponekad ne odražava realno stanje, posebno u slučajevima kada se radi o šteti koju su prouzrokovali okrivljeni, gde se često dešava da u slučaju štete prouzrokovane navodnim krivičnim delom, navodi se ukupan iznos ugovora o nabavci, iako su neki radovi ili usluge već izvršeni istim ugovorom. To dovodi do toga da se neka krivična dela prekvalifikuju prema vrednosti pričinjene štete.

Sagledavajući ove pojave u sudskim predmetima, razvoj i regulisanje oblasti sudskog veštačenja se javlja kao neophodan korak od strane Ministarstva pravde.

Trenutni broj lica koja pružaju sudsko veštačenje je nepoznat jer sudovi i tužilaštva, kao što je gore navedeno, još uvek formalno koriste listu sudskih veštaka/eksperata iz vremena UNMIK-a, a pritom jednako često i sudije i tužiocu angažuju eksperte koji uopšte nisu na listi, niti čak imaju formalnu odluku kojom su priznati kao sudski eksperti.

⁴ G. Agron Thaçi, direktor Odeljenja za porez na imovinu, Ministarstvo finansija, 24. februar 2021.

⁵ Tokom diskusije istaknuti su slučajevi, iako netipični, ali koji se mogu javiti, ako na primer pijanista povredi svoje prste, to je lakša povreda u krivičnom smislu, ali u građanskom smislu, ta povreda može dovesti do velike štete i posledica u karijeri.

Od 2013. godine, od kada je do tada bio na snazi, nije doneta nijedna odluka za sudske veštaka (Zakon o redovnim sudovima VSS Kosova, 1978). Sa druge strane, novi Zakon o sudovima i Zakon o Sudskom savetu Kosova nisu dali pravni osnov za imenovanje sudskih veštaka. Zakonskim izmenama je 15. jula 2015. godine⁶, stvorena osnova koja je omogućila SSK-u da donese poseban propis kojim bi se utvrdili postupci imenovanja, uslovi, prava i obaveze sudskih veštaka, kao i visina naknade za njihov rad. Ova Uredba je usvojena od strane Sudskog saveta Kosova i stupila je na snagu u decembru 2015. godine, ali kao što je gore pomenuto nikada do sada nije primenjena, jer nije bilo imenovanja sudskih veštaka.

Sa druge strane, važeći zakoni, odnosno Zakonik o krivičnom postupku i Zakon o parničnom postupku, dotiču se pitanja sudskih veštaka samo u funkciji nesmetanog odvijanja sudskog postupka, ali koja ne regulišu detaljno pitanja integriteta i profesionalnosti i druga pitanja od značaja za proces njihovog imenovanja.

1.2. IMPLEMENTACIJA EU ZAKONODAVSTVA I MEĐUNARODNIH STANDARDNA

Tokom izrade ovog koncept dokumenta, Ministarstvo pravde je uočilo da pitanje sudskog veštačenja nije detaljno regulisano i kao rezultat toga nije standardizovano na nivou EU.

1.2.1 Vodič za dobru praksu sudskog veštačenja u parničnom postupku u Evropskoj uniji

U kontekstu EU, za ovaj koncept dokument vredni pomenuti Vodič za dobre prakse sudskog veštačenja u parničnom postupku u Evropskoj uniji⁷, dokument koji je naručio Generalni direktorijat za pravosuđe Evropske komisije, koji je sastavio Evropski vodič za pravnu ekspertizu, zajednica koju čine sudije, advokati, pravosudni eksperti, akademici i studenti prava.

Ovaj Vodič postavlja neke čvrste temelje za oblast sudskih veštaka. Jedna od najvažnijih je da se nastoji napraviti razlika između veštaka koje angažuje sud i veštaka koje angažuju stranke, njihove zakletve da će svoje dužnosti obavljati časno i profesionalno i da će

⁶ Zakon br. 05/L-032 o izmenama i dopunama Zakona br.03/l-199 o sudovima, <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18302>

⁷ <https://experts-institute.eu/wp-content/uploads/2018/03/2016-01-07-eeeei-guide-to-good-practices-egle-en-brochure.pdf>

interesi pravde prevladati nad interesima stranke koja ih je angažovala. U istom dokumentu se zatim razrađuju uslovi za traženje sudskog veštačenja i uslovi za imenovanje veštaka. Sa tim u vezi, u ovom Vodiču se navodi da: „Što se tiče registra veštaka i upisa u ovaj registar, nadležna institucija u [...] treba barem da proveri tehničku osposobljenost veštaka uvidom u dokaze (i) kvalifikacije veštaka, (ii) profesionalno iskustvo, (iii) poznavanje istražnih tehnika, (iv) pravno znanje u vezi sa standardima koji regulišu obavljanje njegove/njene osnovne delatnosti i pravilima koja se odnose na obaveze i prava eksperata, kao i principima koji vode pravednost i pošteno rasuđivanje. Ova tela takođe treba da obezbede da Ekspert bude pokriven polisom osiguranja za bilo koju građansku odgovornost. Ovo osiguranje mora da sprovede dostojna osiguravajuća kompanija.“

Nadalje, u ovom Vodiču se navodi da ako institucija koja je nadležna za vođenje registra/liste, posebno ako je to sud, ne može zameniti univerzitet u ocenjivanju kvalifikacija veštaka, ona ipak može proveriti znanje i veštine veštaka pozivajući se na sledeće tačke:

- fakultetska diploma
- profesionalno iskustvo upisano u biografiju,
- profesionalna reputacija,
- članstvo u strukovnim udruženjima,
- reference,
- stručne kvalifikacije veštaka, zajedno sa početnom i kontinuiranom obukom,
- relevantne publikacije,
- primljene nagrade,
- kursevi i iskustvo u nastavi.

Pored toga, ovaj Vodič zahteva od sudskih veštaka da polože zakletvu pre ulaska u registar. Polaganjem ove zakletve, ekspert će se zakleti da će svoje veštine staviti u službu pravde sa poštenjem, objektivnošću, lojalnošću, nezavisnošću i nepristrasnošću.

1.2.2. Vodič za ulogu veštaka koje imenuje sud u sudskim postupcima država članica Saveta Evrope

S obzirom na obim i delokrug ovog koncept dokumenta, istraživanje sprovedeno za potrebe ovog dokumenta je takođe fokusirano na dokumente koje je izdao Savet Evrope.

Ovaj drugi je kroz Vodič⁸ o ulozi sudskih veštaka u sudskim postupcima usvojen 2014. godine uspostavio Vodič kao referencu za zakonodavce, sudije i sve strane u parnici u vezi sa ulogom tehničkog veštaka, u slučajevima kada je veštak angažovan po nalogu suda, u toku postupka donošenja sudske odluke.

Prema Vodiču, sud može imenovati veštaka, ali može i tražiti od stranaka da daju predlog u vezi veštaka. Ako obe strane zajedno predlažu istog veštaka, sud bi to trebalo da prihvati kao glavni kriterijum izbora, ali nije vezan predlogom stranaka.

U ovom Vodiču se dalje razmatraju pitanja ko može biti imenovan za veštaka, načini imenovanja/angažovanja, uslovi i načini kada treba tražiti sudsko veštačenje, prava i obaveze veštaka, mogućnosti ponovnog imenovanja ili kažnjavanja u slučaju povrede dužnosti, efekti veštačenja, odnosno da li veštačenje u sudskom postupku treba da bude obavezno. Za potrebe ovog koncept dokumenta opisani su sledeći kriterijumi odabira.

Prema Vodiču, „sud – bilo da je sudija koji odlučuje ili sudska uprava – treba da imenuje veštaka prema sledećim kriterijumima za izbor.

Utvrđivanje znanja sudskog veštaka

Sudski veštak mora posedovati odgovarajuću kvalifikaciju i/ili potrebno iskustvo ili veštine. Kvalifikacija zavisi od oblasti ekspertize i specifičnog zadatka. Eksperti u oblasti nauke i istraživanja obično imaju široku stručnost. Međutim, ekspertiza se može steći kroz praktično iskustvo. Prema tome, zahtevi u pogledu stručnih kvalifikacija variraju u zavisnosti od profila posla i zadataka.

Faktička nezavisnost i lična nepristrasnost

Veštak mora ostati nezavisan od stvari koje se razmatra i mora biti nepristrasan u odnosu sa obe strane. Ne bi trebalo dozvoliti da ga jedna strana angažuje da pripremi privatno veštačenje tokom pred-proceduralne faze. Njemu/njoj takođe treba zabraniti da ostane u

⁸ <https://rm.coe.int/168074827a>

bliskim ličnim odnosima sa jednom od strana što bi moglo sugerisati da postoji sukob interesa. On/ona treba da obezbede da njegovo/njeno mišljenje bude dato objektivno, a ne u skladu sa mogućim ličnim interesima.

Vreme i tehnički kapacitet/lična sposobnost

Veštak mora imati vremena i tehnička sredstva da izvrši procenu u okviru plana upravljanja predmetom i pravilno. On/ona takođe moraju biti u stanju da lično sprovedu procenu i da budu dostupni za suđenje.

Predvidljivi troškovi

Najniža satnica ne bi trebalo da bude kriterijum za izbor, jer se lako može javiti rizik od neimenovanja nezavisnog i kompetentnog veštaka. Međutim, troškove sudskog veštaka treba uzeti u obzir pri izboru veštaka i zavise od iznosa spora. Zbog toga će možda biti neophodno imenovati potencijalnog lokalnog eksperta kako bi se troškovi minimizirali. Štaviše, procenjeni troškovi stručne procene treba da budu obavešteni stranama u najranijoj mogućoj fazi.

Ukoliko ne postoji zakonski sistem nadoknada veštaka koje imenuje sud, kao validan kriterijum za izbor treba uzeti prosečnu cenu veštaka.

Iskustvo veštačenja/ekspert po profesiji

Izbor veštaka ne može zavistiti od toga da li je veštak već imao iskustva u sudskim ocenama. Ako sud već priznaje veštaka i on je dokazao svoju sposobnost, ona se bori za imenovanje ovog veštaka. Sa druge strane, takođe je važno uzeti u obzir da veštak koji je uvek angažovan za istu vrstu pitanja postoji rizik da de fakto ne bude nezavisan.

Razumljivost jezika/nacionalnosti

Veštak mora biti u stanju da iznese svoje veštačenje na jasnim i razumljivim jezikom i, po potrebi, na traženom službenom jeziku koji se koristi u sudu. On/ona treba da odaberu i stil izlaganja koji će omogućiti da - sud i stranke - razumeju ne samo jezičke, već i sadržajne iskaze, i pritom njima omogućava da daju svoju procenu dokaza.

Odlučnost i upućivanje na rezultate

Veštak treba da bude čvrst u vezi sa pitanjima koja dobije i treba da pokuša da odgovori na pitanja i da ništa ne ostavi otvorenim. „Što se tiče obaveza veštaka, ovaj dokument predviđa da te obaveze obuhvataju:

- Veštak mora da izradi i lično predstavi veštačenje. On/ona moraju preuzeti punu ličnu odgovornost i ne mogu tu odgovornost preneti na treća lica. Ovo takođe, a posebno ako on/ona koristi usluge zaposlenih prilikom procene.
- Veštak mora biti ne samo lično nezavisan, već i nezavisan od ishoda parnice, ali i od interesa stranaka. Opšti principi nezavisnosti i nepristrasnosti moraju se poštovati i pratiti. Da bi se ova opšta načela mogla ostvariti, postoje specifični opšti profesionalni principi i pravila kojih se veštak mora pridržavati.
- Veštak mora da prati svoja uputstva s obzirom na trenutne standarde nauke, tehnologije i iskustva i sa dužnom pažnjom. On/ona trebaju da marljivo utvrde trenutnu pozadinu svoje stručne/tehničke procene i objasne rezultate svoje procene na razumljiv način
- Veštak u obavljanju svog zadatka i procene uvek treba da se čuva rizika od subjektivizma i predrasuda. Prilikom pripreme i izdavanja stručnog mišljenja on mora održavati strogu neutralnost i odgovarati na pitanja objektivno i bez predrasuda (nepristrasnost).
- Veštaku koji je upućen ili imenovan u parničnom postupku nije dozvoljeno da sklapa ugovore koji mogu da ugroze njegovu/njenu nepristrasnost, niti da svoju isplatu stavlja u zavisnost od ishoda parnice. Takođe mu je zabranjeno da prima druge beneficije osim sopstvenih honorara i troškova.
- Veštak na početku suđenja mora da izjavi da nema zajednički interes sa jednom od strana i ne sme da prihvati uputstva o bilo kojoj stvari gde može postojati trenutni ili potencijalni sukob interesa. Bez obzira na ovo pravilo, veštak može prihvatiti uputstvo u odgovarajućim slučajevima ako se potpuno otkrije sudiji ili onima koji ga postavljaju i ako ta lica izričito prihvate uputstvo u ovoj situaciji. Ukoliko dođe do aktuelnog ili potencijalnog sukoba interesa nakon angažovanja veštaka, on/ona trebaju odmah da obaveste sve zainteresovane strane i možda će morati da se povuku sa svog imenovanja u relevantnim slučajevima.
- Veštak mora u ovom konkretnom stručnom uputstvu prijaviti sve okolnosti koje mogu dovesti do sumnje u njegovu/njenu nezavisnost i nepristrasnost, kao na primer njegov/njen stečaj ili ako postanu optuženi u krivičnom postupku.
- Veštak treba da čuva sve podatke o okolnostima koje je utvrdio prilikom utvrđivanja i ocene činjenica. Zabranjeno mu je da informiše neovlašćena treća lica o znanju koje je stekao tokom svog stručnog rada na proceni ili da to znanje koristi za druge. Veštak treba da obaveže svoje zaposlene da poštuju obavezu čuvanja

poverljivosti. Takođe, obaveza čuvanja poverljivosti se nastavlja čak i ako je sudsko imenovanje završeno.

Da bi potvrdio svoju nezavisnost, veštak mora dati javnu garanciju. To se obično dešava kroz polaganje zakletve u vezi sa njegovim dužnostima. Ako se veštak slaže, može se zakleti na nepristrasnost samo jednom.

Takođe, veštak mora da poseduje i održava visok nivo tehničkog i stručnog znanja i/ili praktičnog iskustva u svojoj profesionalnoj oblasti. On/ona moraju zadržati svoje znanje ne samo o svojoj ekspertizi, već i o principima koji vode ekspertsku aktivnost. On/ona bi trebalo da redovno sprovode stručnu obuku i obrazovne kvalifikacije o ovim pitanjima. U pojedinim državama veštaci su dužni da obave obuku o poslovanju u vezi sa veštačenjem i ulogom veštaka, kao i o uslovima učešća veštaka na saslušanjima i iznošenja njegovog/njenog stručnog mišljenja.

1.2.3 Izveštaj CEPEJ-a⁹ o evropskim pravosudnim sistemima – izdanje 2014: Efikasnost i kvalitet pravosuđa

rugi važan dokument Saveta Evrope je Izveštaj CEPEJ¹⁰ o evropskim pravosudnim sistemima – izdanje 2014. (podaci iz 2012.): efikasnost i kvalitet pravosuđa. Ovaj izveštaj naglašava činjenicu da ne postoji ni konsenzus na evropskom nivou ni evropski standard o tome šta su sudski eksperti/veštaci. Ova studija definiše sudsko veštačenje kao: „meru procene za koju se imenuje tehničko lice, uz odobrenje suda ili istražnog organa, da bi doprinelo sudskom poravnanju, donošenjem tehničkih ili činjeničnih dokaza.“ Sudski veštak je tehničar (lekar, vodoinstalater, arhitekta, medicinska laboratorija, itd.) koga imenuje sudija da izvrši ovu meru procene.”

Što se tiče načina imenovanja/angažovanja sudskih veštaka, u ovoj studiji se dalje navodi da „sudske veštake može angažovati i/ili imenovati sud. Ukupno 14 država ne smatra da sudovi treba da budu nadležni za imenovanje sudskih veštaka. Kada veštake ne angažuje i/ili imenuje sud, njihov izbor obično vrši Ministarstvo pravde direktno ili

⁹ <https://rm.coe.int/cepej-report-on-european-judicial-systems-edition-2014-2012-data-effic/16807882a1#page441>

¹⁰ <https://rm.coe.int/cepej-report-on-european-judicial-systems-edition-2014-2012-data-effic/16807882a1#page441>

preko jednog od svojih organa (Azerbejdžan, Mađarska, Rumunija, Srbija, Slovačka, Slovenija).

Veštake takođe mogu birati direktno strane (Kipar, Danska, Irska, UK-Engleska i Vels) ili na druge načine, šef Državne agencije za sudsku medicinu (Ruska Federacija). Na primer, u Rumuniji se kvalitet sudsko-tehničkog veštaka dobija na osnovu ispita/intervjua koji organizuje Ministarstvo pravde. Lice koje osvoji ovo zvanje registruje Centralna služba za sudsko-tehnička veštačenja pri Ministarstvu pravde.

Sudske eksperte regrutuje i/ili imenuje sud u 33 države. Angažovanje i/ili imenovanje može biti ili na određeni mandat (mogu se upisati na listu sa koje sudija može izabrati veštaka za određeni postupak), ili na *ad hoc* osnovi, prema specifičnim potrebama postupka, npr. kao što je to slučaj u većini država ili entiteta.

Postoji samo nekoliko država ili entiteta u kojima se sudski eksperti biraju isključivo za određeni mandat. U Holandiji nijedan sud nije odgovoran za imenovanje. Rekrutovanje i selekciju vrše tužioc i strukovna udruženja pravosudnih veštaka. U Finskoj, apelacioni organ može dobiti mišljenje od pojedinačnog veštaka o pitanju koje zahteva posebnu ekspertizu. Ako stranka pozove veštaka kojeg nije odredio žalbeni organ, primenjuju se odredbe o saslušanju svedoka.

Veštaci se uglavnom biraju na *ad hoc* osnovi, u skladu sa specifičnim potrebama datih procedura. Sudovi ih zatim biraju sa zvanične liste koju dostavlja Ministarstvo pravde (Bosna i Hercegovina, Luksemburg, Slovačka, Švedska) ili sa liste osoba poznatih po svojoj nadležnosti (Portugal), ponekad po dogovoru strana (Luksemburg, Portugal).“

U ovom Izveštaju se takođe navodi da u 29 država ili entiteta sudski veštak ima zaštićeno zvanje; postoje preduslovi za imenovanje za sudskog veštaka (često u vezi sa etičkim veštinama i ponašanjem) i rad veštaka prate nadležni (često sudski organi). U nekim državama članicama postoje udruženja (odbori) veštaka koja se mogu osnovati pod nadležnošću sudova.

1.3 Države u regionu

Što se tiče zakonodavstva država u regionu, većina njih je posebnim zakonima regulisala pitanje sudskih veštaka. Ovim zakonima uređuju se uslovi za sprovođenje veštačenja, postupak imenovanja i razrešenja sudskih veštaka, postupak upisa i brisanja sa spiska fizičkih i pravnih lica koja vrše veštačenje, kao i njihova prava i obaveze.

Severna Makedonija

Od zemalja u regionu, Severna Makedonija ima najdetaljniji zakon¹¹ i striktnije zakonske uslove u oblasti sudske ekspertize. Ovim zakonom država Severna Makedonija uređuje pitanje veštačenja, odnosno utvrđuje oblasti u kojima se veštačenje obavlja, uslove i način obavljanja veštačenja, subjekte koji mogu da pružaju usluge veštačenja, kao i pitanja naknade i naknadu troškova vezanih za veštačenje.

Takođe, ovim zakonom se utvrđuju uslovi i postupak za polaganje stručnog ispita za izdavanje licence za veštačenje, kao i osnivanje, nadležnost, organizacija i funkcionisanje Stručne komore, uključujući i druga pitanja od značaja za veštačenje i super-veštačenje.

Jedno od najzanimljivijih pitanja predviđenih Zakonom o veštačenju je osnivanje Biroa za sudska veštačenja. Biro je, prema predmetnom zakonu, organ državne uprave u sastavu Ministarstva pravde, koji obavlja stručne poslove u oblasti veštačenja i super-veštačenja za potrebe sudova i javnih tužilaca u Republici Makedoniji, za potrebe državnih organa, javna preduzeća, kompanija i fondove koje stvara država, fizička i pravna lica, kao i za druge subjekte za koje je potrebno veštačenje.

Biro za potrebe sudova i javnih tužilaštava, državnih organa, javnih preduzeća i kompanija formiranih od strane države izrađuje Program veštačenja i procena.

Delokrug Biroa u oblasti veštačenja obuhvata praćenje naučnih, stručnih i tehničkih dostignuća u sprovođenju veštačenja i ocenjivanja, preduzimanje mera za unapređenje rada, metoda veštačenja i stručnog usavršavanja spoljnih zaposlenih i saradnika.

U obavljanju poslova iz svog delokruga i za određene poslove iz nadležnosti Biroa za koje je potrebna posebna ekspertiza, kao i za čije obavljanje su potrebna stručna lica ili

¹¹ <https://pravda.gov.mk/toc1/460>

oprema kojom Biro ne raspolaže, Biro može zaključiti sporazum o saradnji sa drugim organom državne uprave, državnim organom, visokoškolskom ustanovom, naučnom ustanovom ili stručnom ustanovom za davanje veštačenja ili procena.

Ministarstvo pravde nadležno je za izdavanje i oduzimanje licence sudskim veštacima. Dok se disciplinski postupak vodi pred Disciplinskom komisijom u okviru Komore veštaka, gde se kao teža mera oduzimanje licence se može preporučiti Ministarstvu pravde. Licenca za veštačenje se oduzima u sledećim slučajevima:

- veštak je izgubio poslovnu sposobnost,
- dozvola je izdata na osnovu netačnih podataka,
- veštak u postupku pred nadležnim organom u kome vrši veštačenje kažnjen tri puta u kalendarskoj godini,
- pravosnažnom odlukom izrečena zabrana obavljanja profesije, delatnosti,
- pravosnažnom presudom osuđivan za krivično delo za koje je propisana kazna zatvora preko šest meseci, i
- ako veštak do kraja tekuće godine nije uplatio godišnju članarinu Komori veštaka.

Registar veštaka vodi Ministarstvo pravde.

Republika Severna Makedonija, pored Zakona o veštačenju, ima još jedan poseban zakon a to je Zakon o procenjivanju. Ovim zakonom uređuje se vršenje procenjivanja, oblasti, uslovi i način sprovođenja procenjivanja, subjekti koji vrše procenjivanje, uslovi i postupak polaganja stručnog ispita radi izdavanja ili oduzimanja licence za procenjivanje, nagrađivanje i nadoknadu troškova za procenu, nadležnost, organizaciju i funkcionisanje Komore procenitelja Republike Makedonije, kao i druga pitanja u vezi sa procenjivanjem.

Po ovom zakonu, procena tržišne vrednosti predmeta procene, prema ovom zakonu, vrši se na način utvrđen metodologijom, pravilima i standardima za procene koji obuhvataju evropske standarde vrednovanja i vrši se u sledećim oblastima:

- privredno društvo, javno preduzeće i druga pravna lica

- nekretnine;
- pokretna imovina;
- potraživanja i obaveze;
- mašine i oprema;
- prevozna sredstva;
- poljoprivreda, šumarstvo i vodoprivreda;
- industrijska svojina;
- autorsko pravo i srodna prava;
- zaštita životne sredine;
- informaciona tehnologija;
- policijska i vojna oprema i
- druge oblasti definisane zakonom.

Crna Gora

Republika Crna Gora takođe ima poseban zakon o sudskim veštacima. Zakonom o sudskim veštacima uređuju se uslovi za obavljanje veštačenja, postupak postavljanja i razrešenja sudskih veštaka, odnosno upis pravnih lica u registar pravnih lica za obavljanje veštačenja, prava i dužnosti veštaka, kao i druga značajni pitanja za njihov rad.

Predviđeno je da veštačenje obavljaju fizička i pravna lica koja ispunjavaju uslove utvrđene zakonom, kao i naučne i stručne ustanove i drugi organi u okviru kojih se veštačenje može obavljati, uključujući i druge države u slučajevima kada nema eksperata tog profila u državi Crnoj Gori.

Jedno fizičko lice može biti imenovano za sudskog veštaka ako pored opštih uslova za rad u državnim organima, ima visoko obrazovanje, najmanje pet godina radnog iskustva u struci, kao i da poseduje stručno znanje i praktičnu praksu kao i iskustvo u oblasti skupa stručnosti. Međutim, postoje slučajevi kada ne postoji dovoljan broj eksperata za određenu oblast, tada se za sudskog veštaka može imenovati i lice sa srednjom stručnom spremom. Što se tiče pravnih lica, ona mogu da vrše veštačenje ako su upisani u Centralni registar privrednih subjekata u koji se mogu upisati ako imaju zaposlenog veštaka koji je imenovan u skladu sa ovim zakonom.

Veštake imenuje Komisija koju imenuje Ministar pravde, koju čine jedan član iz reda sudija i jedan član iz reda tužilaca, dva člana iz Udruženja pravosudnih veštaka i jedan član iz Ministarstva pravde.

Stručno znanje i praktično iskustvo iz određene oblasti stručnosti za lica koja se po prvi put biraju za veštaka utvrđuje se verifikacijom koju vrši stručni tim koji se sastoji od najmanje dva (2) stručnjaka odgovarajuće struke, tj. najmanje jednog sudiju i jednog državnog tužioca.

Crnogorski zakon nema konkretne odredbe u pogledu discipline, iako kaže da veštak ne može da izvrši veštačenje ako je protiv njega doneto rešenje o pokretanju istrage ili je podneto krivično delo koje ga čini nepodobnim za veštačenja u toku krivičnog postupka.

Takođe, razrešenje veštaka vrši Komisija koju obrazuje Ministarstvo pravde, na predlog predsednika suda, glavnog državnog tužioca, pretpostavljenog drugog organa koji vodi postupak, sudije i državnog tužioca u čijem slučaju je veštak postupao.

Veštak će takođe biti razrešen u sledećim slučajevima:

- na njegov/njen zahtev;
- prestane da ispunjava uslove za sprovođenje veštačenja;
- osuđen je na kaznu zatvora ili oglašen krivim za krivično delo koje ga čini nesposobnim za vršenje veštačenja;
- izrečena mu je mera bezbednosti koja sprečava obavljanje delatnosti u oblasti u kojoj je stekao zvanje veštaka;
- da mu je poslovna sposobnost oduzeta ili ograničena na osnovu odluke suda;
- utvrđeno je da je veštak izgubio radnu sposobnost, u skladu sa zakonom;
- sprovodi nepropisno ili neprofesionalno veštačenja.

Srbija

Srbija ima Zakon o sudskim veštacima, po kome se zakonom uređuju uslovi za obavljanje veštačenja, postupak postavljanja i razrešenja sudskih veštaka, postupak registracije i brisanja pravnih lica koja vrše veštačenje, kao i prava i obaveze veštaka kao i lica koja vrše veštačenje.

Veštaka imenuje i razrešava Ministarstvo pravde, a ministar odlučuje i o upisu i brisanju pravnih lica u Registar pravnih lica radi vršenja veštačenja.

U pogledu uslova koje treba ispuniti, Zakonom o sudskim veštacima u Srbiji propisano je da za veštaka može biti imenovano fizičko lice ako, pored opštih uslova za rad u državnim organima definisanim zakonom, ispunjava i sledeće posebne uslove:

- 1) da ima odgovarajuće visoko obrazovanje na studijama drugog stepena (postdiplomske akademske studije - master, specijalističke akademske studije, specijalističke strukovne studije), odnosno na osnovnim studijama, za određenu oblast stručnosti;
- 2) da ima najmanje pet godina radnog iskustva u struci;
- 3) da ima stručno znanje i praktično iskustvo u određenoj oblasti stručnosti;
- 4) biti dostojan obavljanja stručnih poslova.

U izuzetnim slučajevima, ako nema dovoljno stručnjaka sa višom stručnom spremom za određenu stručnu oblast, za veštaka se može postaviti lice i ako ima završenu samo srednju školu.

Što se tiče pravnih lica, pravno lice može da vrši veštačenje ako ispunjava sledeće uslove:

- 1) da je upisan u registar nadležnog organa za obavljanje delatnosti veštačenja u toj oblasti;
- 2) da pravno lice zapošljava lica upisana u Registar veštaka.

Takođe, ovim zakonom je predviđeno da veštačenje mogu da vrše državni organi u okviru kojih se veštačenje može vršiti, kao i naučne i stručne institucije (fakulteti, instituti, subjekti i dr.). U tim slučajevima, navedeni organi i ustanove će imenovati jednog ili više stručnjaka odgovarajuće specijalnosti, koji će vršiti veštačenje ili će formirati komisije sastavljene od naučnika ili stručnjaka koji su kod njih zaposleni.

Ministar imenuje i razrešava sudske veštake na predlog predsednika suda, na osnovu čega ministar obrazuje posebnu komisiju koja se bavi predlogom predsednika suda. Razlozi zbog kojih se veštak može otpustiti su:

- 1) na njegov/njen zahtev;
- 2) ako se utvrdi da uslovi na osnovu kojih je imenovan nisu postojali, odnosno da su prestali da postoje;

- 3) ako je osuđivan za krivično delo koje ga čini nesposobnim ili neodgovarajućim za obavljanje poslova veštaka;
- 4) ako mu je izrečena mera bezbednosti koja ga sprečava da obavlja delatnost u oblasti u kojoj obavlja veštačenje;
- 5) ako mu je na osnovu odluke suda oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost;
- 6) ako se na zakonom propisan način utvrdi da je izgubio radnu sposobnost;
- 7) ako veštačenje izvrši nesređeno, nesavesno ili nestručno.

Takođe, ovim zakonom je propisano da veštak kada neredovno i nesavesno izvrši veštačenje (prema tački 7. iz ovog člana), ako neopravdano odbije da bude veštak, ne odaziva se ni pozivu ni drugom organu koji vodi postupak ili ne izvrši veštačenje u roku utvrđenom u drugim slučajevima predviđenim zakonom. A kada veštak kroz veštačenje daje nepotpune, nejasne, kontradiktorne ili netačne nalaze, smatra se da je veštačenje izvršio na nestručan način.

Hrvatska

Oblast sudskih veštaka Hrvatska reguliše Zakonom o sudovima¹² koji, između ostalog, propisuje da stalni sudski veštaci, na osnovu svog stručnog znanja, daju sudu veštačenje kada je to potrebno radi utvrđivanja ili razjašnjavanja činjenica smeštenih unutar procedura. U Hrvatskoj u postupku stručnog izbora kandidati moraju uspešno položiti ispit o poznavanju strukture pravosuđa, državne uprave i pravne terminologije¹³.

Hrvatska zakonska regulativa propisuje da veštačenje mogu pružati fizička i pravna lica. Za fizička lica, minimalne predviđene kvalifikacije su osnovne ili postdiplomske studije. Izuzetno, za stalnog veštaka suda može biti imenovano fizičko lice sa završenom srednjom stručnom spremom odgovarajuće struke.

¹² Zakon o sudovima, Republika Hrvatska, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_03_28_473.html

¹³ Član 2. stav 4. Uredbe o stalnim sudskim veštacima, Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske, [www.sudski-vjestaci.hr/fdsak3jnFsk1Kfa/dokumenti/Pravilnik_o_stalnim_sudskim_vjestacima_procisceni_tekst_\(1\)_\(2\).pdf](http://www.sudski-vjestaci.hr/fdsak3jnFsk1Kfa/dokumenti/Pravilnik_o_stalnim_sudskim_vjestacima_procisceni_tekst_(1)_(2).pdf)

Dok pravna lica mogu da vrše sudsko-medicinska veštačenja samo u okviru registrovane delatnosti, pod uslovom da to rade njihovi zaposleni koji ispunjavaju navedene uslove u pogledu fizičkih lica.

U pogledu ovlašćenja za imenovanja i razrešenja, stalne sudske veštaka imenuje predsednik Okružnog suda ili Privrednog suda za mesnu nadležnost suda, na period od četiri (4) godine sa mogućnošću ponovnog imenovanja. Po dogovoru, sudski eksperti mogu ponuditi svoje usluge na celom području Republike Hrvatske.

Žalbeni postupak je uređen tako da protiv rešenja predsednika suda kojim se odbija zahtev za postavljanje sudskog veštaka, apelant ima pravo žalbe Ministarstvu pravde. Odluka ministra pravde je konačna.

Pored toga, u pogledu uslova i bližih uslova za imenovanje sudskih veštaka, iako ih imenuje Sud, ministar pravde propisom utvrđuje uslove i postupak za imenovanje stalnih veštaka, njihova prava i dužnosti, kao i visinu naknade i naknade troškova za njihov rad.

Registar sudskih veštaka, odnosno pravnih lica koja obavljaju sudska veštačenja i stalnih sudskih veštaka za sve sudove objavljen je na sajtu Ministarstva pravde.

Albanija

Republika Albanija, za razliku od drugih zemalja u regionu, nema poseban zakon koji reguliše sudsku ekspertizu. Tačnije, Albanija ovu materiju načelno reguliše Zakonom o parničnom postupku (član 224/d) koji kaže da:

1. Ministarstvo pravde kreira, vodi i stavlja na raspolaganje javnosti elektronski registar veštaka. Ovaj registar je podeljen na različite sekcije, grupišući veštaka, prema njihovim oblastima stručnosti i mestu gde rade.
2. Sudija imenuje veštaka van elektronskog registra, samo kada je za potrebe procesa potreban veštak iz posebnih oblasti veštačenja, za koje zakonom nije predviđeno njihovo licenciranje.
3. Ministarstvo pravde prihvata upis veštaka u elektronski registar, ako ispunjava sledeće kriterijume:

- a) imaju deset godina radnog iskustva u određenoj ili sličnoj oblasti. Pet godina radnog iskustva ove vrste je dovoljno ako je kandidat završio stručnu obuku iz odgovarajuće oblasti;
- b) imaju punu sposobnost za delovanje;
- c) da je registrovan/registerovana i da uredno ispunjava obaveze prema poreskim organima.

4. Elektronski registar treba da obezbedi poseban odeljak u kome zainteresovane strane mogu da ocene veštaka u odnosu na njegovu ili njenu dosadašnju stručnost, koristeći sistem bodovanja.

Takođe, Zakonik o krivičnom postupku se bavi pitanjem veštaka samo u vezi sa njihovim imenovanjem za potrebe krivičnog postupka, ali ne daje nikakve opšte kriterijume ko može biti imenovan za veštaka ili ne.

Interesantan element koji se primećuje u albanskom zakonodavstvu je ocenjivanje veštaka od strane stranaka, omogućavajući strankama da ocene veštaka u odnosu na datu ekspertizu koristeći sistem bodovanja.

Ministarstvo pravde, u svetlu izmene i dopune Zakonika o parničnom postupku, donelo je Uputstvo br. 10619, od 19.10.2018.godine, „O izradi, vođenju i stavljanju na uvid javnosti Elektronskog registra veštaka“. Ovim Uputstvom su propisani postupci za upis veštaka u registar veštaka, načini na koje se podnosi zahtev i ocenjivanje dokumentacije, kao i razlozi zbog kojih veštak može biti suspendovan ili isključen iz registra.

Kriterijumi predviđeni ovim Uputstvom su sledeći:

- imaju punu sposobnost za delovanje;
- imaju deset godina radnog iskustva u određenoj ili sličnoj oblasti ili pet godina radnog iskustva ove vrste, ako je kandidat završio stručnu obuku iz odgovarajuće oblasti;
- da su registrovani i da su uredno izvršavali obaveze prema poreskim organima;
- da nisu osuđivani pravosnažnom sudskom odlukom:
 - a. za krivično delo učinjeno sa umišljajem, za koje nije rehabilitovan;
 - b. za krivično delo učinjeno iz nehata, za koje nije rehabilitovan i kojim se narušava imidž i integritet profesije veštaka, prema odredbama važećeg zakona kojim se uređuje vršenje profesije;

c. za krivično delo učinjeno sa umišljajem, za koje je rehabilitovan, kada se krivičnim delom narušava imidž i integritet profesije veštaka prema definicijama u važećem zakonodavstvu kojim se uređuje vršenje profesije.

Ministarstvo pravde nadležno je za brisanje ili odjavljivanje veštaka iz registra po pritužbama institucije u kojoj je lice/veštak angažovan za vršenje veštačenja. U ovim slučajevima Ministarstvo pravde daje mogućnost veštaku da iznese činjenice vezane za svoj slučaj. Ukoliko se utvrdi neispunjenje zakonskih obaveza, Ministarstvo pravde odjavljuje veštaka iz Elektronskog registra veštaka i o rezultatima provere obaveštava nadležnu instituciju koja je licencirala veštaka.

Rezime ključnih nalaza iz zemalja u regionu

Sledeća tabela pokazuje kako su različite države u regionu regulisale pitanje zakonodavstva:

Država	Posebni zakon	Naziv zakona	Organ za izdavanje licenci	Posebna komora	Disciplinski organ
Severna Makedonija	Da	Zakon o veštačenju	Ministarstvo pravde	Da	Disciplinska komisija komore
Crna Gora	Da	Zakon o sudskim veštacima	Komisija koju obrazuje Ministarstvo pravde (MP)	Ne	Ministarstvo pravde (Komisija koju formira MP)
Srbija	Da	Zakon o sudskim veštacima	Ministarstvo pravde	Ne	Komisija koju formira Ministarstvo pravde
Hrvatska	Ne	Zakon o sudovima (članovi 125-127)	Predsednik Okružnog / Privrednog suda	Ne	Predsednik Okružnog/Privrednog suda
Albanija	Ne	Zakonik o parničnom postupku RA, izmenjen	Ministarstvo pravde (pojednostavljeni sistem licenciranja)	Ne	MP zamrzava/uklanja iz registra na osnovu žalbe

1.4 Okvir politika i zakonodavstva na Kosovu

U Republici Kosovo postoji nivo standardizacije u pogledu sudskog veštačenja (ekspertize). Ovaj pravni okvir, koji je predmet razrade u donjoj tabeli, sastoji se od sledećih pravnih akata:

1. *Zakon o sudovima;*
2. *Zakonik o krivičnom postupku;*
3. *Zakon o parničnom postupku;*
4. *Zakon o vanparničnom postupku*
5. *Zakon o Kosovskoj agenciji za sudsku medicinu;*
6. *Zakon o sudskoj medicini;*
7. *Zakon o sistemu dozvola i licenci;*
8. *Uredba Sudskog saveta Kosova (15/2015) o imenovanju sudskih stručnjaka.*
9. *Zakonik o krivičnom postupku*
10. *Zakon o javnom saobraćaju*
11. *Zakona o izvoršnom postupku*

Prikaz 2: Relevantni politički dokumenti, zakoni i podzakonski akti

Dokument o politikama, zakon ili podzakonski akt	Povezanost sa Službenim glasnikom	Odgovorne državne institucije za implementaciju	Uloga i dužnosti institucija
Zakon Br. 06/L-054 o sudovima	https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=18302	Sudski savet Kosova Sudovi	<p>Izrada nacrtu zakonu (sekundarnih) i nadgledanje implementacije</p> <p>Sprovođenje zakonu:</p> <p>Sudski savet Kosova je izmenama i dopunama Zakonu o sudovima 2015. godine dobio ovlašćenje da donese posebnu uredbu. Zakon o sudovima koji je trenutno na snazi predviđa da „<i>Sudski savet Kosova podzakonskim aktom utvrđuje procedure sertifikacije i imenovanja, uslove, prava i obaveze za prevodioce, tumače i <u>sudske veštace</u>, kao i visinu naknade za njihov rad.</i>“</p> <p>Sudski savet Kosova je doneo Uredbu 2015/15 o sudskim veštacima, ali osim dela naknada za sudske stručnjake, ona nije sprovedena i kao rezultat toga od 2012. godine nije imenovan nijedan sudski veštak.</p>
Zakonik o krivičnom postupku	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2861	Tužilaštva, Sudovi	<p>Članom 136-142 Zakonika o krivičnom postupku propisano je veštačenje, uloga tužioca i uslovi ili okolnosti kada se može zahtevati korišćenje veštačenja, ko mogu biti veštaci, kako su angažovani ili sadržina odluke, izveštaj veštaka, nalozi neophodni za pregled dokaza, izjava veštaka u prethodnom postupku i dr.</p>

Zakon o parničnom postupku	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2583	Sudovi, (stranke u postupku)	Sud, na predlog stranaka, može da dokaže veštačenjem, kad god je za potvrđivanje ili razjašnjenje činjenica, ili određenih okolnosti potrebno stručno znanje, koje sudija u predmetu ne poseduje. Pitanje veštačenja u parničnom postupku regulisano je članovima 356-372.
Zakon o vanparničnom postupku	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18304	Sud, zdravstvene ustanove,	Ovim zakonom utvrđuju se pravila po kojima sudovi postupaju i odlučuju o ličnim, porodičnim i drugim pravima i interesima i pravnim i imovinskim interesima koji se rešavaju u vanparničnom postupku.
Zakon o Kosovskoj agenciji za forenziku	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2781	Kosovska agencija za forenziku	Kosovska agencija za forenziku je institucija odgovorna za pružanje nepristrasne, objektivne forenzičke naučne analize. KAF vrši radnje po nalogu suda, tužilaštva ili na zahtev organa za sprovođenje zakona.
Zakon o sudskoj medicini	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=12325	Institut sudske medicine	U Institutu za sudsku medicinu obavljaju se sudsko-medicinska ispitivanja i to: sudsko-medicinska obdukcija, sudsko-klinički pregled, pregled bioloških uzoraka, kao i druga sudsko-medicinska ispitivanja predviđena ovim zakonom.

<p>Zakon o sistemu dozvola i licenci</p>	<p>https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=8967</p>	<p>Javne institucije u Republici Kosovo</p>	<p>Ovaj zakon ima za cilj da uspostavi principe i pravila za unapređenje ambijenta za poslovanje, kroz smanjenje administrativnih barijera, u obavljanju privrednih, privrednih ili profesionalnih delatnosti, što je neophodno radi zaštite javnog zdravlja, javne bezbednosti, životne sredine i korišćenja prirodnih resursa u Republici Kosovo.</p>
<p>Uredba o imenovanju sudskih veštaka</p>	<p>https://www.gjyqesori-rks.org/ep-content/uploads/lgsi/Rregullorja%2015%202015.pdf</p>	<p>Sudski savet Kosova</p>	<p>Ovom Uredbom utvrđuju se postupci za imenovanje veštaka, uslovi, prava i obaveze sudskih veštaka, visina naknade i način naknade za njihov rad.</p>
<p>Nacrt Zakonika o krivičnom postupku ¹⁴</p>	<p>https://www.kuvendikosoves.org/Uploads/Data/Documents/Projektkodiiprocedur-espenale_Gf9pKN5s3w.pdf</p>	<p>Tužilaštva, sudovi, policija, druge institucije za sprovođenje zakona.</p>	<p>Ovim nacrtom zakonika se utvrđuju pravila krivičnog postupka koja su obavezna za rad sudova, državnog tužilaštva i drugih učesnika u krivičnom postupku predviđenih ovim zakonikom.</p> <p>U pogledu veštačenja, ovim Predlogom zakonika u odredbama od člana 133. do člana 146. uređuju se pitanja veštačenja, izveštaja veštačenja, odluke o angažovanju i obaveza veštaka, izjava veštaka u krivičnom postupku i druga relevantna pitanja.</p>

¹⁴ Nacrt Zakonika o krivičnom postupku je u procesu usvajanja od strane Skupštine Republike Kosovo i kao takav još uvek nije na snazi. Međutim, zbog relevantnosti i uticaja na izradu ove politike, procenjuje se da bi to trebalo da se obuhvati u gornjoj tabeli.

Zakon o izvršnom postupku	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2870	Sudovi i privatni izvršitelji.	Ovim zakonom uređuje se postupak kojim sudovi i privatni izvršitelji određuju i sprovode izvršenje na osnovu izvršnih isprava i poverljivih isprava, ako posebnim zakonom nije drugačije određeno. Pored izvršnog postupka, veštačenje i veštačenje postavlja organ izvršenja (sudski i privatni izvršitelji).
Zakon o javnom saobraćaju	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=12822	Sudovi, tužioci, policija.	Ovaj zakon ima za cilj da definiše osnovna pravila ponašanja učesnika i drugih subjekata u drumskom saobraćaju, sistem drumske saobraćajne signalizacije, znakove koje daju ovlašćena službena lica, zadatke u slučaju nezgode u drumskom saobraćaju i druga pitanja.

1.5 Razrada glavnog problema

Jedno od pitanja koje zahteva najveću hitnost tretmana u oblasti pravosuđa je pitanje sudskih veštaka, jer je trenutno pitanje sudskih veštaka potpuno neregulisana oblast.

Lista sudskih veštaka

Spisak veštaka sa kojima sudovi i tužilaštva rade (ili su ranije hteli da rade) je iz 2004. godine u vreme Misije UNMIK-a¹⁵ a sve dodatne dopune novim veštacima vršili su sami sudovi i bez ikakve koordinacije sa centralnim nivoom. Štaviše, svi sagovornici su potvrdili da u većini slučajeva pozivaju pojedince u svojstvu veštaka i to pojedince koji se uopšte ne nalaze na spisku veštaka.

Popunjavanje Liste veštaka bez ikakvih kriterijuma i pravila nastavljeno je do stupanja na snagu Zakona o sudovima (2013). Nažalost, ovaj novi Zakon uopšte nije uspeo da reši pitanje sudskih veštaka, stvarajući pravni vakuum, koji je rešen izmenama Zakona o sudovima 2015. godine, gde je stvoren pravni osnov da SSK donese Uredbu o sudskim veštacima.

Međutim, čak ni nakon šest (6) godina, SSK nije preduzeo nikakve radnje za licenciranje veštaka i izdavanje novog registra sudskih veštaka. SSK nema adekvatno obrazloženje zašto nisu primenili Zakon o sudovima u vezi sa postupkom imenovanja veštaka uprkos činjenici da je Uredba o imenovanju veštaka doneta i stupila na snagu decembra 2015. godine.

Imenovanje /razrešenje

Kako sudski veštaci koji vrše sudsko veštačenje nisu prošli postupak imenovanja, ne mogu da prođu ni proces razrešenja. U gornjem delu ovog koncept papira elaborirano je da su sudije i tužioc i nailazili na određene nepravilnosti veštačenja, ali osim sporadičnih novčanih kazni koje su se dešavale nisu u mogućnosti da zatraže oduzimanje licence sudskog veštaka jer je isti ni nemaju.

Nije neuobičajeno da dođe do većih kašnjenja sudskog veštaka u veštačenju, što neminovno doprinosi odugovlačenju sudskih predmeta. Postoje i slučajevi kada se veštačenjem ne bavi tačno onim što je traženo na zahtev suda.¹⁶ To stvara i druge probleme u pravosudnim i tužilačkim institucijama da dok je na spisku, tog veštaka treba

¹⁵ Isto važi i za listu sudija porotnika.

¹⁶ Radi korektnosti, treba napomenuti da su pojedini veštaci istakli da ima dosta slučajeva kada su zahtevi suda nejasni u vezi sa pitanjem za koje je veštačenje potrebno.

pozvati da izvrši sudsko veštačenje kome je verovatno povereno odlučivanje, jer u većini slučajeva sud u potpunosti ukazuje puno poverenje nalazima sudskih veštaka. Shodno tome, novi zakon će morati da naglasi činjenicu da je sudsko veštačenje samo jedan od izvedenih dokaza, a ne jedini dokaz na kome bi trebalo da se zasniva presuda.

Na primer, u parničnom postupku za naknadu štete, veštačenjem je utvrđeno da pričinjena šteta iznosi 2.000 evra, a celokupno vozilo prema jednostavnom istraživanju tržišta u proseku košta 800 evra, međutim, pošto nije bilo osporavanja stranaka, sud mora da prihvati to veštačenje.

Tokom preliminarnih konsultacija kroz razgovore sa predstavnicima različitih institucija, takođe je naglašeno da su u istom sudskom predmetu dva veštaka iste oblasti, angažovana od strane stranaka, dala potpuno različita veštačenja o istim činjenicama. U takvim slučajevima, kada je veštak angažovan od strane samih stranaka, očekuje se da veštak zadrži određeni nivo integriteta profesionalizma i da ne vrši sudsko veštačenje koje je takođe suprotno činjenicama na terenu. U ovim slučajevima, naravno, rešenje je takozvano super-veštačenje, ali u ovim slučajevima ne uzimanje u razmatranje sudskog veštačenja koje je pokušalo da zbuni pravosudni sistem ne ostavlja ga u tišini i posledično treba obezbediti pokretanje disciplinskog postupka.

Nepostojanje mehanizma gde se prikazuje nezadovoljstvo radom veštaka

Licenciranje i angažovanje veštaka treba regulisati tako da unapred ispunjavaju kriterijume u pogledu integriteta i profesionalnih veština i kompetentnosti. Organ koji administrira spiskove mora osigurati usklađenost sa etičkim i profesionalnim standardima. Međutim, izazov je činjenica da stranke koje mogu biti nezadovoljne radom veštaka nemaju ni jedno mesto gde bi mogle da istaknu svoj rad ili probleme u vezi sa njihovim integritetom.

Učestalost angažovanja kao veštaka

Neki od eksperata sa kojima je MP razgovaralo prilikom izrade ovog koncept dokumenta su ukazali da ne postoji redosled pozivanja veštaka jer tvrde da su stranke u postupku (advokat, tužilac itd.) povezane sa određenim veštacima i to ne sprečava sudiju da odbije predloge veštaka – iako se često radi o istim veštacima ili da nadležne institucije pošalju samo nekoliko svojih predstavnika kao veštake.

Sa tim u vezi, bilo bi prikladno, iako je ovo proceduralni aspekt, da se novim izmenama odrede neki kriterijumi o učestalosti poziva veštaka, jer je veštak upravo veštak bez obzira ko je, a time se izbegava percepcija da postoji tajni dogovor između stranaka i sudije.

Kao dobra praksa može se uzeti kao osnova Sporazum o saradnji između SSK-a i Advokatske komore iz 2014. godine kojim je onemogućeno pozivanje samo nekoliko advokata po službenoj dužnosti, a sličan aranžman bi mogao biti predviđen novim zakonom kojim bi stranke bi predlagale veštačenje, a sud bi pozivao na izvoz terena koji je u redu da bude pozvan.

Javni instituti koji nude sudsko veštačenje

Drugo pitanje/problem koji treba da se reši u sudovima i tužilaštvu je pitanje naknada za veštačenje kada ih plaćaju javni instituti. Sudovi i tužilaštva naredbu za sudsko veštačenje šalju pojedinim institutima, a isto se radi i ako uplata ne ide Institutu već licima koja su izvršila veštačenje u ime Instituta.

Zakon o parničnom postupku, član 358 (4 i 5) propisuje da se najsloženija veštačenja poveravaju pre svega stručnim institucijama (bolnicama, hemijskim laboratorijama, fakultetima itd.) [...] i da li postoje specijalizovane ustanove. za pojedine vrste veštačenja (veštačenje falsifikovanog novca, rukopisa, zatim daktiloskopska veštačenja i dr.), onda će se takva veštačenja poveriti takvim institucijama.

Takođe, istim zakonom je propisano da se (član 358.3) veštaci biraju, pre svega, iz redova stalnih veštaka koje imenuje sud za određenu vrstu veštačenja. Ovo treba uzeti u obzir prilikom daljeg razmatranja ovog pitanja, jer ovaj zakon na neki način predviđa da veštake „imenuje“ Sud.

Dok je u Zakoniku o krivičnom postupku (član 136) navedeno samo da veštak mora imati odgovarajuće iskustvo ili stručnu obuku koja je relevantna i aktuelna, dok za javne ustanove Zakonik o krivičnom postupku (član 136) predviđa da:

5. Ako je predmetni veštak zaposlen u Vladi Kosova u svojstvu sudskog veštaka ili sudsko-medicinskog istražitelja, on primenjuje specijalizovano veštačenje kako je definisano zakonom, po nalogu suda ili po nalogu državnog tužioca.
6. Ako u stručnoj instituciji ili javnim organima ne postoji relevantna ekspertiza, angažuje se stručnjak sa odgovarajućom stručnošću i nadoknađuje iz javnih sredstava. Troškovi veštaka dodaju se troškovima postupka.

Iz ova dva stava proizilazi da se sudsko veštačenje u krivičnom postupku u početku poverava javnim institucijama koje su pozvane da vrše ta veštačenja. A samo u slučajevima kada se pokaže da u stručnoj instituciji ili javnim organima ne postoji relevantna ekspertiza, angažuje se spoljni veštak koji se nadoknađuje javnim sredstvima.

Još jedno pitanje koje treba istaći u vezi sa plaćanjem veštačenja kada ih vrše javni instituti, jeste da su predstavnici ovih institucija izrazili zabrinutost da bi svaka radikalna promena dovela do deformacije javnog sektora uz rizik koji bi uticao na odlazak veštaka iz javnog sektora kao i njihova koncentracija u privatnom sektoru.

Unifikacija kriterijuma

Drugi problem je što neki akti kojima se uređuju poslovi veštaka ne zahtevaju iste kriterijume, a isti se mogu angažovati kao sudski veštaci kao recimo na primer veštaci javnih nabavki, eksperti forenzike za finansijske prevare, procenitelji imovine i dr.

Procenitelji imovine su prvobitno obučeni i sertifikovani kao takvi od strane Privredne komore Kosova i sada su integrisani u državni sistem u okviru Ministarstva finansija. Trenutno se na listi nalazi 416 licenciranih procenitelja imovine.¹⁷ Isto je i Udruženje procenitelja Kosova registrovano kao NVO.

Treba napomenuti da za licencu za procenjivanje imovine nije potrebno prethodno iskustvo, već samo da imate fakultetsku diplomu na jednom od sledećih fakulteta: Građevinski, Geodetski, Arhitektonski, Ekonomski, Poljoprivredno-šumarski, Matematički i Pravni fakultet i da pohađate relevantne aktivnosti obuke organizovane posebno za ovu svrhu.

Sa druge strane, imamo i forenzičke eksperte za finansijske prevare sertifikovane od strane Udruženja ovlašćenih računovođa i revizora Kosova koji su certificirali 42 službenika policije, tužilaštva, carine, Poreske uprave, Finansijske obaveštajne jedinice itd. Njihova sertifikacija se vrši nakon pune akademske godine obrazovanja i praktične nastave i nakon provere znanja kroz završni ispit. Samo oni koji su uspešno položili završni ispit su sertifikovani kao sudski veštaci za finansijske prevare.

Ovde se radi o tome da prilikom izrade novog zakona treba uzeti u obzir dve stvari:

- i. Da li treba da se i ovim licima prizna dosadašnje iskustvo sudskih veštaka, i da li im se automatski priznaje zvanje sudskog veštaka zbog specifičnih obuka koje se obavljaju za određenu oblast, ili
- ii. Kako ujednačiti kriterijume, pošto se od procenjivača imovine ne traži minimalno radno iskustvo, a od drugih eksperata se traži da imaju određeni minimum godina iskustva da bi se smatrali licenciranim kao veštak.

¹⁷ <https://mf.rks-gov.net/desk/inc/media/EFA2B996-1DA1-43A6-896B-3826E8CEA771.pdf>

Licenciranje pravnih lica

Još jedno problematično pitanje koje nije precizirano u važećim propisima je pitanje pravnog lica. Dok ekspert kao fizičko lice treba da osnuje individualni biznis (koji je u stvari pravno lice), pitanje koje treba rešiti je pitanje kompanija koje mogu da angažuju stručnjake u određenim oblastima i pružaju usluge ekspertize. Kao što smo već napomenuli, zemlje u regionu su predvidele mogućnost da čak i privatne kompanije mogu dobiti licencu za pružanje veštačenja pod uslovom da eksperti koje one zapošljavaju ispunjavaju uslove za forenzičkog veštaka (pojedinaac).

Tarife veštaka

Drugo pitanje koje se pokazalo kao problematično je nivo tarifa i njihovo postavljanje. Sudski eksperti su primetili da su za najkomplikovanije slučajeve naknade veoma niske, posebno u slučajevima procene ugovora ili transakcija kada je reč o istragama o zloupotrebama ili finansijskim prevarama i da se radi o milionskim iznosima. To utiče na činjenicu da pravi stručnjaci odbijaju da pohađaju takve kurseve i kao rezultat toga dospevaju u ruke stručnjaka koji nemaju dovoljno znanja i iskustva da urade takvu ekspertizu.

Štaviše, Sudski savet Kosova ne bi trebalo da reguliše naknade veštaka nezavisno. Najidealnije bi bilo da ove tarife odobri i) SSK ali nakon konsultacija sa Ministarstvom finansija ili ii) Vlada Republike Kosovo.

Različite prakse iz javnih institucija

Takođe, tokom analize stanja na terenu, uočeno je da postoje neke institucije koje angažuju ili zapošljavaju pojedince koji vrše ekspertizu ili jednokratno ili imaju zaposlene osobe sa redovnim ugovorima, ali imaju zvanje stručnog lica ili daju mišljenja u formi veštačenja. Neke od takvih institucija su: Telo za razmatranje javnih nabavki, Specijalno tužilaštvo, opštine i da njihovo angažovanje kao sudskih veštaka u budućnosti treba da bude adresirano i regulisano na takav način da njihova stručnost ima moć dokaza u sudskim ili upravnim postupcima ili ko može čak i da budu pozvani kao svedok na sudu da brani nalaze svog veštačenja.

Nepostojanje specijalizovanih obuka

Tokom diskusija u Radnoj grupi, naglašeno je da je jedno od pitanja kojima se treba baviti oblast obuke. Na Pravnoj akademiji ne postoje posebni moduli u kojima bi sudije i tužioci, kao i pravosudni stručnjaci mogli da prođu obuku. To je zato što je često bilo kritika da i) ili veštačenje nije u skladu sa zahtevima koje su postavili sudija ili tužilac ili ii) da sudija ili tužilac nije bio tačan u svom zahtevu. Ovome treba dodati i pitanja koje je pokrenuo Institut za forenzičku psihijatriju¹⁸ koji je naveo da sudovi bez izuzetka šalju sve slučajeve nasilja u porodici na stručno mišljenje Institutu.

Sa tim u vezi, kao problem je kao problem istaknuto i neprofilisanje sudija i tužilaca za pojedine oblasti kako bi bili efikasniji u pitanjima određene sudske stručnosti.

¹⁸ Sastanak sa rukovodstvom i osobljem Instituta za forenzičku psihijatriju, 24 maj 2021. godine.

Poglavlje 2: Ciljevi

Na prvom mestu, ova politika je deo strateškog cilja Programa Vlade 2021-25 „*Reforma sistema krivičnog, građanskog i upravnog pravosuđa*“, kroz koji će postojati kontinuirana posvećenost reformi krivičnog, građanskog i upravnog, što želimo da postignemo kroz promenu politika i relevantnog zakonskog okvira, shodno tome i u tom kontekstu stvorićemo poseban pravni osnov za oblast pravosudnih stručnjaka.

Strategija vladavine prava, tačnije Akcioni plan (Poglavlje I (I.2)) predviđa kao posebnu meru izradu Koncept dokumenta o sudskom i tužilačkom veštačenju.

Prikaz 3: Relevantni ciljevi vlade

Relevantni cilj	Naziv relevantnog planskog dokumenta (izvor)
<i>Strateški cilj</i> – Reforma sistema krivičnog, građanskog i upravnog pravosuđa	Program Vlade Republike Kosovo za period 2021-2025. Strategija za vladavinu prava
<i>Specifični cilj</i> – Stvaranje jedinstvenog mehanizma za imenovanje veštaka Izrada pravila i kriterijuma za angažovanje veštaka u sudskim ili upravnim postupcima	Na osnovu ovog koncept dokumenta.
<i>Svrha politike</i> – <i>Regulisanje posebnog pravnog osnova za oblast sudskih veštaka</i>	Na osnovu ovog koncept dokumenta.

Poglavlje 3: Opcije

Poglavlje 3.1: Opcija bez ikakve promene

Opcija bez promene znači da neće biti preduzete nikakve mere implementacije ili zakonodavne mere za rešavanje ključnih pitanja objašnjenih gore u tekstu. Uz opciju bez ikakvih izmena, glavni problemi vezani za nedostatak adekvatne zakonske regulative za imenovanje i regulisanje oblasti pravosudnih veštaka bi i dalje postojali.

Kao što je elaborirano gore u poglavlju o glavnom problemu, iako je Kosovo predvidelo da se pitanje sudskih veštaka poveri Sudskom savetu Kosova, SSK nije uspeo da primeni ovaj deo zakona koji je bio u njegovom mandatu. Osim izrade Uredbe o sudskim veštacima, SSK nije preduzeo nikakve druge radnje u cilju imenovanja sudskih veštaka.

Predmetna regulativa, pored svojih prednosti, ima i neke slabosti:

- i) dozvoljeno je angažovanje lica koja nemaju uslovno završenu visoku stručnu spremu: za one koji imaju završenu srednju školu da imaju 5 godina radnog staža, a za one koji imaju srednju školu 10 godina radnog iskustva, ili
- ii) način prijave zahteva da svi koji se prijave *imaju i* radno iskustvo veštaka.

Kao što je gore pomenuto, naknade za sudske veštake ni e bi trebalo da nezavisno reguliše Sudski savet Kosova.

Poglavlje 3.2: Opcija sa izmenama i dopunama postojećeg pravnog okvira

Dopuna/izmena postojećeg Zakona o sudovima / Donošenje nove Uredbe od strane SSK-a u svetlu izmene i dopune Zakona.

Druga opcija koja se može tretirati je da se u Zakon o sudovima doda deo (posebno poglavlje) kojim bi se adekvatnije obrađivali uslovi za obavljanje veštačenja, postupak imenovanja i razrešenja sudskih veštaka, postupak upisa i brisanja pravnih veštaka. subjekti koji vrše veštačenje, kao i njihova prava i obaveze.

Ovo bi uspostavilo veću pravnu sigurnost, u poređenju sa sadašnjim nivoom da je ova oblast regulisana, a ne onako kako je definisano Pravilnikom SSK-a – jer će mogućnosti promene kriterijuma ili drugih zakonskih zahteva biti minimalne. Dakle, dok će ovo

poglavlje postaviti osnovne kriterijume na zakonodavnom nivou, Uredba SSK-a bi više bila u funkciji „zakonodavstva za primenu“.

Zakonom o sudovima treba u najmanju ruku precizirati kriterijume za licenciranje veštaka, potrebnu dokumentaciju za primenu, subjekte koji vrše veštačenje, prava i obaveze sudskih veštaka, uslove i način sprovođenja veštačenja, izdavanje, nastavak veštačenja, prestanak ili oduzimanje licence sudskog veštaka, vođenje registra veštaka od strane Sudskog saveta Kosova, naknade i nadoknade troškova za veštačenje, zakletvu i pečat i dr., kao i osnivanje Komore veštaka, ako se to smatra potrebnim.

Sa tim u vezi, Zakon o sudovima bi u posebnom poglavlju regulisao sledeća pitanja.

Kriterijumi

Kriterijumi za sertifikaciju veštaka prema kojima će minimalni kriterijumi uključujući godine radnog iskustva obuhvatiti sledeće:

1. biti državljanin Republike Kosovo,
2. lekarsko uverenje kojim dokazuje sposobnost za obavljanje poslova veštaka
3. potvrdu o osnivanju individualne delatnosti, sa fiskalnim brojem,
4. da poseduje stručno znanje i praktično iskustvo u određenoj oblasti veštačenja, i to:
 - a. najmanje 5 godina - nakon završenih master studija,
 - b. najmanje 7 godina - nakon završenih osnovnih studija (osnovne studije sa 240 ECTS),
 - c. najmanje 9 godina - ako je završio srednju školu i nema dovoljno veštaka sa fakultetskom diplomom (na primer eksperti za kripto valute, eksperti za kibernetiku ili forenzičke računovođe, ali koji imaju dokaz o uspešno završenoj obuci akreditovanoj za odgovarajuću oblast.

Ovom izmenom i dopunom Zakona trebalo bi da se eliminiše mogućnost angažovanja lica bez visoke stručne spreme kao veštaka sudske medicine ili angažovanje samo u izuzetno vanrednim slučajevima i za netipične oblasti.

Javne institucije / pravna lica

Zakon o sudovima treba da predvidi da veštačenje u principu treba da daju javne institucije, a samo ako javne institucije ne mogu da obezbede određena veštačenja, onda će veštačenje biti potrebno u privatnom sektoru. Sa tim u vezi, Zakonom bi trebalo

predvideti i mogućnost da se pravno lice sertifikuje kao privredno društvo koje može da pruža usluge veštačenja.

Organi imenovanja

Predsednik Osnovnog suda bi bio nadležan da realizuje i vodi postupke za imenovanje veštaka i da bi konačnu odluku o imenovanju/razrešenju veštaka doneo predsednik Osnovnog suda po preporuci u tu svrhu osnovane Posebne komisije. Zahvaljujući tome, veštak bi bio nadležan samo za teritoriju za koju je mesna nadležnost suda koji donosi rešenje o imenovanju.

Lista veštaka

Liste veštaka bile bi objavljene na sajtu sudova za veštake koji pokrivaju teritoriju tog suda, dok bi zbirna lista svih veštaka imenovanih na teritoriji Republike bila objavljena na sajtu SSK-a.

Uredbu o primeni članova o sudskim veštacima treba da donese Sudski savet Kosova, u koordinaciji sa Tužilačkim savetom Kosova, i treba da reguliše samo proceduralni aspekt u vezi sa kandidatima za sudske veštake. Dakle, ovim podzakonskim aktom treba da se reguliše aspekt pozivanja veštaka, način prijave, potrebna dokumentacija za prijavu, izdavanje lične karte, standardne operativne procedure za registraciju, izmenu i brisanje iz registra veštaka, i druga zasnovana pitanja u Zakonu o sudovima.

Istovremeno, preporučuje se da se za svaku profesiju za preliminarne kvalifikacije koje se mogu prihvatiti pre licenciranja veštaka kontaktiraju komore, odnosno profesionalna udruženja i u početku priznaju stručne sertifikate, na primer za finansijskog veštaka treba priznati sertifikat ovlašćenog računovođe.

Dakle, kao što se vidi iz gornjih stavova, minimalni zakonski zahtevi koji su trebali biti predviđeni Zakonom o sudovima, ali organski prevazilaze materiju koja bi trebalo da se tretira u okviru Zakona o sudovima. Takođe, sudski veštaci moraju biti nezavisni i ako trenutno Zakon nalaže da ih imenuje SSK, barem u smislu percepcije javnosti, nije osigurana puna nezavisnost jer SSK regrutuje sudije i upravlja sudovima, kao i veštake koji treba da sprovedu veštačenje čak i za tužilaštvo koje je stranka u postupku i to može biti manje neobjektivno jer su predmet eventualnog disciplinskog procesa od strane SSK-a.

Sa druge strane, treba napomenuti da ova opcija ne ostavlja mnogo prostora da MP bude uključeno u proces imenovanja sudskih veštaka, jer bi bilo neorganski da MP dobije nadležnosti za sudske veštake kroz Zakon o sudovima.

Poglavlje 3.3: Donošenje novog zakona za imenovanje sudskih veštaka.

Treća opcija, i to preporučena, jeste da MP pokrene inicijativu za donošenje novog Zakona o sudskim veštacima.

Sa tim u vezi, novi Zakon koji će biti donet će objediniti mnoga problematična pitanja koja se otvaraju razradom predmeta kojim se ovaj koncept dokument bavi.

Budući da je ideja novog zakona da se veštačenje licenciranih veštaka koristi i za druge postupke, ne samo sudske, već i druge organe uprave u slučaju potrebe, delokrug ovog zakona je značajno proširen, a samim tim i naziv Zakona bi trebalo da bude opšti, za razliku od Zakona o sudskim veštacima ili Sudskom veštačenju, ali da podrazumeva veštačenje za druge institucije.

Kao alternative su ostali Zakon o veštacima ili Zakon o imenovanju veštaka.

Novim delokrugom Zakona, veštaci koje angažuju tužilaštvo i sud, ali ne samo oni zaposleni ili angažovani od strane TRN, KAI, STRK, kao i drugih institucija, bilo sa ugovorom na neodređeno vreme, trebalo bi da budu predmet overe kako će biti definisano novim zakonom.

Sa tim u vezi, Zakon će napraviti razliku između javnih institucija koje daju veštačenje i koje neće biti predmet procesa imenovanja. Izuzetno, kada lica zaposlena u ovim ustanovama žele da obavljaju usluge (veštačenje) u privatnom kvalitetu kao pojedinci, van javne ustanove, u ovim slučajevima moraju biti podvrgnuti postupku imenovanja za stručnog lica.

Ovo takođe dovodi do kategorizacije veštaka na javne veštake (zaposlene i plaćeni u javnom sektoru) i veštake iz privatnog sektora.

Javni eksperti

Javne institucije koje pružaju usluge veštačenja sudovima i drugim državnim organima biće priznate kao veštaci dok su u radnom odnosu u odgovarajućoj javnoj instituciji. U

ovim okolnostima, sva stručnost koja je potrebna od strane javne institucije biće obavljena u kontekstu poslova koje obavlja, izuzev naknade za put ili drugih sličnih troškova.

MP će objaviti spisak svih javnih organa koji vrše veštačenje i oblast koju ti javni organi pokrivaju. Treba napomenuti da zakonom treba predvideti da se plaćanje usluge vrši javnom organu, dok angažovana lica mogu dobiti bonus za zalaganje u pružanju veštačenja, iako ukupan iznos tog bonusa ne sme biti veći od 25 % od osnovne plate koju je lice predvidelo ugovorom o radu sa javnim organom (npr. lekar u BUKCK osim Instituta za forenzičku psihijatriju, ekspert za urbanizam u opštini ili profesor Tehničkog fakulteta).

Ovo pravilo o bonusu neće se primenjivati na javne organe koji su zakonom ili drugim normativnim aktom ovlašćeni da pružaju veštačenje, jer su pokriveni osnovnim platama. Sa tim u vezi, prilikom regulisanja pitanja isplata treba uzeti u obzir zakonske izbore koji će biti odlučeni u narednom Zakonu o platama.¹⁹

Privatni veštaci

Nadležni organ koji će biti odgovoran za sprovođenje procesa sertifikacije veštaka biće MP, što znači da će osnovne nadležnosti i konačni organ da se lice registruje/overi kao veštak ili čak da se skine sa liste da biti doktor medicine. Međutim, MP će uključiti predstavnike SSK-a i TSK-a u relevantnim komisijama za sertifikaciju i razrešenje veštaka kako bi ovaj proces bio sveobuhvatniji zbog činjenice da ove dve institucije primaju najviše usluga od strane veštaka. Kao rezultat toga, Ministarstvo pravde će voditi registar veštaka i biće široko dostupan javnosti putem objavljivanja i ažuriranja na zvaničnom sajtu MP.

Kriterijumi za sertifikaciju veštaka biće skalabilni, ali je na Radnoj grupi tokom izrade zakona da dizajnira ovo skaliranje u skladu sa lokalnim kontekstom. Međutim, minimalni kriterijumi uključujući godine radnog iskustva zahtevaju da podnosilac:

1. biti državljanin Republike Kosovo,
2. ima lekarsko uverenje kojim dokazuje sposobnost za obavljanje poslova veštaka
3. potvrdu o osnivanju individualne delatnosti, sa fiskalnim brojem,

¹⁹ S obzirom na to da je ovaj koncept dokument (str. 32) istakao zabrinutost zaposlenih u javnim institucijama, Ministarstvo pravde bi u koordinaciji sa resornim ministarstvima trebalo da se angažuje na uspostavljanju dostojanstvenijeg nivoa plata i povećanju resursa i kapaciteta u ovim institucijama srednjoročno (narednih 5-7 godina).

4. da poseduje stručno znanje i praktično iskustvo u određenoj oblasti veštačenja i to:
 - a. najmanje 5 godina - nakon završenih master studija,
 - b. najmanje 7 godina - nakon završenih osnovnih studija (osnovne studije sa 240 ECTS),
 - c. najmanje 9 godina - ako je završila srednju školu i nema dovoljno veštaka sa fakultetskim diplomama (na primer eksperti za kripto valute, eksperti za kibernetiku ili forenzičke računovođe, ali koji imaju dokaz o uspešno završenoj akreditovanoj obuci za relevantnu oblast).

Radno iskustvo se mora dokazati uplatama Kosovskom penzijskom fondu. Takođe, radno iskustvo treba da bude isto kao i oblast delatnosti za koju se lice prijavljuje za sertifikovanje veštaka. Izuzetno, ovo pravilo u pogledu delatnosti se neće odnositi na kategoriju „c“ navedenu kao ni na lekare specijaliste koji po položenom specijalističkom ispitu stiču uslov za radni staž.

Znanje kandidata dokazuje se putem publikacija ili naučnih radova, uspešno završenih obuka koje organizuju strukovna udruženja, kao i davanjem mišljenja sudovima ili drugim državnim organima, stručnim udruženjima, naučnim ustanovama i drugim institucijama ili pravnim licima za koje je kandidat radio, odnosno za koje je obavljao stručne poslove.

Krivični dosije podnosioca aplikacije takođe treba da ima poseban tretman. Preporučuje se da MP, pre pregleda dokumentacije, zatraži informacije od SSK-a u vezi sa informacijama aplikanata o njihovoj kriminalnoj prošlosti. Uputno bi bilo da se ovom normom obuhvate sva krivična dela čije se kazne nalaze u kaznenoj evidenciji (tj. ne brišu se ni po zakonu ni po odluci suda). Ovo pravilo bi isključilo počinioce koji su osuđeni za nemar i osuđeni na efektivnu kaznu zatvora do jedne (1) godine.

Što se tiče pravnih lica, izuzimajući pojedinačne poslove, uslovi koji moraju biti ispunjeni su plovila registrovana u KARB kao privredno društvo i u okviru svoje delatnosti takođe imaju stručnost za određenu oblast i ako najmanje tri (3) radnika tog privrednog društva ispunjavaju uslove za individualne eksperte, isključujući ovde zahtev za osnivanje individualnog biznisa.

Postupak sertifikacije sprovodiće Ministarstvo pravde, a sertifikacija i upis veštaka na listu vršiće se uvidom u dokumentaciju koju dostavljaju podnosioci aplikacije. Odluku o sertifikaciji potpisuje ministar pravde na preporuku nadležne komisije koju formira ministar pravde. Kao što je već pomenuto, u pogledu sastava Komisije, naloženo je da je sastavljena ne samo od predstavnika pravosuđa i tužilaštva, već i od profesionalaca iz

relevantnih oblasti za koje je MP raspisalo javni poziv za veštake. Takođe, za one profesije koje se regulišu preko odgovarajućih komora, predstavnici komora treba da budu deo ove Komisije.

Isti princip u pogledu sastava važiće i za disciplinsku komisiju. Ministar će doneti rešenje o brisanju iz registra veštaka samo u slučajevima kada postoji takva preporuka predsednika suda, glavnog tužioca tužilaštva ili rukovodioca ustanove u slučajevima kada postoje dokazi da je veštačenje urađeno na nestručan način, pristrasno je ili *mala fides*.

Mandat veštaka biće ograničen, na period od pet (5) godina i može se automatski obnoviti u skladu sa **obrazloženim zahtevom** za MP. Ministarstvo pravde će izdati identifikacione karte svih veštaka sa jedinstvenim brojem.

Takođe, MP će preko svojih jedinica upravljati pozivom veštaka u postupcima. Iako sadašnja zakonska regulativa omogućava strankama da vrše selekciju, novi Zakon će, kako bi se izbeglo favorizovanje advokata, tužilaca, sudova ili drugih stranaka, angažovati veštake u određenim oblastima po redosledu angažovanja i po geografskoj podeli.

Što se tiče geografske podele, veštaci će u principu imati teritorijalnu nadležnost za vršenje veštačenja na teritoriji cele Republike, međutim za one oblasti gde ima više veštaka iz određene oblasti izvršiće se regionalna podela, prema prebivalištu/mestu boravka veštaka, kako bi se izbeglo angažovanje veštaka iz drugih regionalnih centara u cilju uštede stručnosti, obezbedila veća efikasnost i proporcionalnija raspodela registrovanih veštaka.

Novi zakon bi trebalo da sadrži i poglavlje u kojem bi trebalo da budu definisana prava i obaveze veštaka, kao i donošenje Etičkog kodeksa od strane MP kojeg bi trebalo da se pridržavaju svi veštaci, posebno imajući u vidu da postoji mnogo sudskih rasprava koje se odlažu zbog nenajavljenog odsustva veštaka.

Prava i obaveze veštaka zasnivaće se na definicijama koje se nalaze u Vodiču o ulozi veštaka koje imenuje sud u sudskim postupcima država članica Saveta Evrope.

Nadalje, novi Zakon bi trebalo da sadrži neke članove u kojima se određuju parametri naplate za veštake ili da se stvori pravni osnov da se tarife donose odlukom MP u saradnji sa MF ili da se za to ovlasti Vlada Republike Kosovo.

Na kraju, u novom zakonu treba naglasiti da će se svi drugi zakoni koji nisu u skladu sa ovim zakonom tumačiti na način gde će preovladati uslovi predviđeni ovim zakonom.

Poglavlje 4: Identifikovanje i procena budućeg uticaja

Ovo poglavlje predstavlja najvažnije uticaje koji su identifikovani u odnosu na opcije analizirane u ovom konceptu.

U međuvremenu, Aneksi 1 do 4 predstavljaju procenu svih uticaja u skladu sa sredstvima za identifikaciju ekonomskih, socijalnih, ekoloških uticaja i uticaja na osnovna prava. Ovi alati su navedeni u Priručniku za izradu koncept dokumenata. Četiri aneksa takođe pokazuju procenu značaja različitih uticaja i željeni nivo analize.

Sledeća tabela navodi najznačajnije identifikovane uticaje prve opcije.

Prikaz 7: Najznačajniji uticaji identifikovani za kategoriju uticaja za opciju 1

Kategorije uticaja	Odgovarajući identifikovani uticaji
	Opcija 1 i 2
Ekonomski uticaj	Nema direktnog uticaja
Društveni uticaj	Nema direktnog uticaja
Uticaj na okolinu	Nema direktnog uticaja
Uticaj na osnovna prava	- Član 31. Pravo na pravično i nepristrasno suđenje <i>Ovom opcijom do sada je aktivno kršeno pravo na pravično i nepristrasno suđenje zbog propusta tuženog organa da licencira pojedince koji bi zaista ispunjavali uslove da se smatraju sudskim veštakom</i>
Rodni uticaj	Nema direktnog uticaja
Uticaj na socijalnu jednakost	Nema direktnog uticaja
Uticaj na mlade	Nema direktnog uticaja
Uticaj na administrativne obaveze	Nema direktnog uticaja
Uticaj na MSP	Nema direktnog uticaja

Kategorije uticaja	Odgovarajući identifikovani uticaji
	Opcija 3
Ekonomski uticaj	Nema direktnog uticaja
Društveni uticaj	Nema direktnog uticaja
Uticaj na okolinu	Nema direktnog uticaja
Uticaj na osnovna prava	- Član 31. Pravo na pravično i nepristrasno suđenje <i>Ovom opcijom, pravo na pravično i nepristrasno suđenje će se efikasnije sprovoditi jer će se uspostaviti pravila za veštačenje koje obezbeđuju i javni i privatni sektor.</i>
Rodni uticaj	Nema direktnog uticaja
Uticaj na socijalnu jednakost	Nema direktnog uticaja
Uticaj na mlade	Nema direktnog uticaja
Uticaj na administrativne obaveze	Nema direktnog uticaja
Uticaj na MSP	Nema direktnog uticaja

Najvažniji uticaji koji se mogu pojaviti ako se odluči da se problem identifikovan u ovom koncept dokumentu reši kroz zakonske izmene biće obrađeni u sledećoj tabeli. Ova razrada će se primeniti istovremeno na opcije 2 i 3.

Poglavlje 4.1: Izazovi prilikom prikupljanja podataka

Tokom izrade Koncept papira nisu predstavljeni značajni izazovi u prikupljanju podataka. Međutim, izrada ovog koncepta je urađena tokom perioda pandemije COVID-19, zbog čega su sastanci pune radne grupe bili ograničeniji. Sa tim u vezi, neophodne informacije za razvoj analize i izradu ovog koncept papira obezbeđuju se kroz direktne sastanke sa relevantnim zainteresovanim stranama i dobijanje informacija kroz odgovore dobijene iz upitnika izrađenog posebno za ovaj koncept dokument.

Poglavlje 5: Komunikacija i konsultacije

Ovo poglavlje predstavlja plan komunikacijskih i konsultativnih aktivnosti za ovaj koncept dokument. Većina internih zainteresovanih strana (oni predstavljeni na Prikazu 4 poglavlja o definisanju problema) su deo radne grupe i sastavljeni su ili konsultovani tokom izrade dokumenta. Što se tiče javnosti, planirane su i aktivnosti u vezi sa tim,

Proces konsultacija ima za cilj: - Pribavljanje mišljenja zainteresovanih strana o novoj politici uopšte, kao i o konkretnim merama i drugim elementima iste (više vidi Poglavlje 3 ovog dokumenta - Opcije).						
Glavni cilj	Ciljna grupa	Aktivnost	Komunikacija/ obaveštenje	Indikativni rok	Potreban budžet	Odgovorno lice
Konsultacije sa relevantnim institucijama	SSK, TSK, ISM, IPF, KP, MF	Direktni sastanci sa svakom stranom posebno i uključivanje u radnu grupu		Od početka osnivanja radne grupe do kraja ovog koncepta dokumenta		
Otvoreni sastanaka sa svim akterima	SSK, TSK, ISM, IPF, KP, MF	Direktni sastanci sa svakom stranom posebno i uključivanje u radnu grupu		Od početka osnivanja radne grupe do kraja ovog koncepta dokumenta		
Konsultacije sa spoljnim zainteresovanim stranama	Organizacije civilnog društva, strane organizacije povezane sa ovom politikom	Konsultacije o nacrtu koncept dokumenta u pisanoj formi putem		28 decembar 2021 -20 januar 2022		

		onlajn platforme / pismene konsultacije				
Konsultacije sa spoljnim zainteresovanim stranama						

definisane u tabeli ispod, kako bi se ova politika, koja je nove prirode na Kosovu, pravilno komunicirala i konsultovala do njenog finalizacije.

Preliminarne konsultacije po Poslovniku Vlade biće obavljene nakon završetka rada radne grupe na početnom nacrtu.

Prikaz 9: Rezime komunikacijskih i konsultativnih aktivnosti izvedenih za koncept dokument

Poglavlje 6: Upoređivanje opcija

Da bi se rešio problem postavljen u ovom konceptu, razmotrene su tri opcije: opcija bez promene, opcija izmene i dopune Zakona o sudovima i opcija usvajanja posebnog zakona za rešavanje pitanja veštaka na poseban način. Pošto su sve tri ove opcije detaljno razmotrene u Poglavlju 3, ovaj deo Koncepta će se ukratko fokusirati na njihovo poređenje uzimajući u obzir njihove prednosti i nedostatke i oslanjajući se na analizu koja se oslanja na više kriterijuma.

Opcija 1, koja ne predlaže nikakvu promenu, već umesto toga predviđa održavanje *statusa quo*, ne uključuje nikakvu korist.

Opcija 2, predviđa da je mehanizam za imenovanje veštaka i dalje u SSK-u uz određene izmene da se procesom izmene i dopune Zakona o sudovima, kriterijumi za imenovanje i disciplina utvrđuju kao pravna kategorija.

U tom smislu, ova opcija bi imala pravne i operativne nedostatke. Pravni nedostaci su ti što veštaci koje imenuje SSK ne bi bili u mogućnosti da pruže ekspertizu drugim administrativnim organima (ako se namerava jasno ograničiti institucionalna nezavisnost), a sa druge strane MP/Vlada neće moći da donosi podzakonske akte ili da

izdaju odluke za primenu ovog zakona kao što su tarife, održavanje lista i sl. kao što je slučaj u svim zemljama u regionu. Štaviše, nijedna država u regionu nije odredila Sudski savet kao organ za imenovanje sudskih veštaka.

Međutim, operativni nedostatak ima veze sa činjenicom da SSK nije uspeo da primeni zakon u vezi sa imenovanjem sudskih veštaka od 2015. godine. Pošto ne postoji direktan mehanizam odgovornosti u odnosu na Skupštinu kada SSK ne sprovodi nijedan zakon, čak ni u budućnosti neće biti nikakvih garancija da će SSK sprovesti ovaj zakon.

Međutim, opcija 3 ispunjava sve one navedene kao nedostatke u odnosu na dve gore navedene opcije. Štaviše, novi Zakon o veštacima će uspostaviti kontrolne mehanizme u vezi sa agencijama koje su pod upravom izvršne vlasti u odnosu na veštačenje koje daju sudovima. Štaviše, moglo bi se uspostaviti pravilo u pogledu dobijanja usluga veštačenja ne samo od strane sudova već i od drugih organa uprave.

Poglavlje 6.1: Plan implementacije za različite opcije

U nastavku je predstavljen plan implementacije za opciju 3 predložen iz ovog koncept dokumenta.

Prikaz 1: Plan implementacije za opciju 3

Svrha politike	<i>Uspostavljanje posebnog pravnog osnova za oblast sudskih veštaka</i>							Iznos očekivanih troškova	
Objektivi strategik	Reformisanje sistema krivičnog, građanskog i upravnog pravosuđa								
	Outputi, aktivnosti, godina i odgovorna organizacija/Departman								
Specifični cilj 1 Izrada pravila i kriterijuma za angažovanje veštaka u sudskim ili upravnim postupcima	Output 1.1 Proširenje mandata Departmanu za slobodne profesije u Ministarstvu pravde	Poboljšanje implementacije i izvršenja bez zakonskih promena							
			Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Odgovorna institucija / Departman	
		Aktivnost 1.1.1 Izrada zakona o sudskim veštacima	X					MP	Nema dodatnih troškova

KONCEPT DOKUMENT ZA SUDSKE VEŠTAKE

Outputi 1.2									
		Godina 1	Godina 2	Godina 3	Godina 4	Godina 5	Odgovorna institucija / Departman		
	Aktivnost 1.2.1 Donošenje podzakonskih akata u vezi sa postupkom imenovanja i tarifama sudskih veštaka		X				Departman za slobodne profesije, MP, Vlada		
Output 1.3 Razvoj procesa za imenovanje stručnjaka	Aktivnost 1.3.1 Proглаšenje poziva za imenovanje stručnjaka od strane MP-a		x	x	x		MP	Nema dodatnih troškova	
	Aktivnost 1.3.2 Organizacija i razvoj procesa imenovanja						MP		
	Aktivnost 1.3.3 Izrada, objavljivanje i ažuriranje liste stručnjaka		x	x	x		MP		

Poglavlje 7: Zaključci i naredni koraci

Na osnovu navedenog, radna grupa je mišljenja da je opcija 3 predstavljena u ovom poglavlju 3 ovog koncept dokumenta najprikkladnija opcija u mnogim aspektima za postizanje ciljeva Vlade. Stoga se Vladi Republike Kosovo predlaže da usvoji ovaj koncept dokument sa preporučenom opcijom 3, odnosno izrada novog Zakona o veštacima kojim bi se uspostavili mehanizmi za imenovanje i disciplinovanje veštaka, čije bi usluge koristili ne samo sudovi i tužiocí, već i javna uprava. Takođe, novi zakon bi omogućio bolju administraciju u pogledu agencija koje su pod upravom izvršne vlasti u odnosu na stručnost koju daju sudovima.

Poglavlje 7.1: Odredbe za praćenje i evaluaciju

Sprovođenje aktivnosti predviđenih Akcionim planom, ali i ovim zakonom uopšte, pratiće Ministarstvo pravde. U _____ godini je predviđeno da se pripremi eks-post izveštaj, koji će odražavati nalaze iz implementacije i informisati buduće kreiranje politika u ovoj oblasti.

Aneks 1: Obrazac za procenu ekonomskog uticaja

Kategorija ekonomskog uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje ovaj uticaj?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca Visok/nizak	Očekivana korist ili troškovi uticaja Visok/nizak	Preferirani nivo analize
		Da	Ne			
Radna mesta ²⁰	Hoće li se sadašnji broj radnih mesta povećati?		x			
	Hoće li se sadašnji broj radnih mesta smanjiti?		x			
	Da li će uticati na nivo plaćanja?		X			
	Da li će uticati na lakoću pronalaženja zaposlenja?		X			
Poslovanje	Da li će uticati na pristup finansijama za poslovanje?		X			
	Da li će određeni proizvodi biti uklonjeni sa tržišta?		X			
	Da li će određeni proizvodi biti dozvoljeni na tržištu?		X			
	Da li će biznisi biti prinuđeni da se zatvore?		X			
	Da li se stvaraju novi biznisi?		X			
Administrativne obaveze	Da li će biznisi biti primorani da ispune svoje nove obaveze po pitanju informisanja?		X			
	Da li su obaveze pružanja informacija biznisima pojednostavljene?		X			

²⁰ Kada nešto utiče na radna mesta, normalno da ima i socijalnih uticaja.

KONCEPT DOKUMENT ZA SUDSKE VEŠTAKE

Trgovina	Da li se očekuje da će se trenutni uvozni tokovi promeniti?		X			
	Da li se očekuje da će se trenutni izvozni tokovi promeniti?		X			
Transport	Da li će to uticati na način prevoza putnika i/ili robe?		X			
	Da li će biti promena u vremenu potrebnom za prevoz putnika i/ili robe?		X			
Investicije	Da li se od kompanija očekuje da investiraju u nove delatnosti?		X			
	Da li se očekuje da kompanije otkazu ili odlože investicije?		X			
	Hoće li se povećati ulaganja iz dijaspore?		X			
	Hoće li se smanjiti ulaganja iz dijaspore?		X			
	Hoće li se povećati direktne strane investicije?		x			
	Hoće li se smanjiti direktne strane investicije?		x			
Konkurentnost	Da li će porasti poslovna cena proizvoda, poput električne energije?		x			
	Da li će se cena poslovnih inputa, poput električne energije, smanjiti?		x			
	Da li će se inovacije i istraživanja verovatno promovisati?		x			
	Da li je verovatno da će inovacije i istraživanja biti sputani/ometani?		x			

KONCEPT DOKUMENT ZA SUDSKE VEŠTAKE

Uticaj na MSP	Da li su kompanije i to uglavnom MSP pogođene?		x			
Cene i konkurentnost	Da li će se povećati broj dobara i usluga dostupnih kompanijama ili potrošačima?		x			
	Da li će se smanjiti broj dobara i usluga dostupnih kompanijama ili potrošačima?		x			
	Da li će cene postojećih dobara i usluga porasti?		x			
	Da li će se cene postojećih dobara i usluga smanjiti?		x			
Regionalni ekonomski uticaji	Da li će neki određeni poslovni sektor biti pogođen?		x			
	Da li je ovaj sektor koncentrisan u određenom regionu?		x			
Opšti ekonomski razvoj	Da li će to uticati na budući ekonomski rast?		x			
	Da li može imati uticaja na stopu inflacije?		x			

Aneks 2: Obrazac za procenu društvenog uticaja

Kategorija ekonomskog uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje ovaj uticaj?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili troškovi uticaja	Preferirani nivo analize
		Da	Ne	Visok/nizak	Visok/nizak	
Radna mesta ²¹	Hoće li se sadašnji broj radnih mesta povećati?		x			
	Hoće li se sadašnji broj radnih mesta smanjiti?		x			
	Da li su radna mesta pogođena u određenom poslovnom sektoru?		x			
	Da li će biti uticaja na nivo plaćanja?		x			
	Da li će to uticati na lakše pronalaženje zaposlenja?		x			
Regionalni društveni uticaj	Da li su društveni uticaji koncentrisani u određenom regionu ili gradu?		x			
Uslovi rada	Da li postoji uticaj na prava radnika?		x			
	Da li su standardi za rad u opasnim uslovima predviđeni ili ukinuti?		x			
	Da li će to uticati na razvoj socijalnog dijaloga između zaposlenih i poslodavaca?		x			
Socijalna inkluzija	Da li će postojati uticaj na siromaštvo?		x			
	Da li je pogođen pristup programima socijalne zaštite??		x			

²¹ Kada nešto utiče na radna mesta, normalno da ima i ekonomskog uticaja.

KONCEPT DOKUMENT ZA SUDSKE VEŠTAKE

	Da li će se promeniti cena osnovnih dobara i usluga?		x			
	Da li će to uticati na finansiranje ili organizaciju šema socijalne zaštite?		x			
Obrazovanje	Da li će postojati uticaj na osnovno obrazovanje?		x			
	Da li će postojati uticaj na srednje obrazovanje?		x			
	Da li će postojati uticaj na visoko obrazovanje?		x			
	Da li će postojati uticaj na stručno osposobljavanje?		x			
	Da li će to uticati na obrazovanje radnika i celo životno učenje?		x			
	Da li će uticati na organizaciju ili strukturu obrazovnog sistema?		x			
	Da li će uticati na akademsku slobodu i samoupravu?		x			
	Kultura	Da li opcija ima uticaja na kulturni diverzitet?		x		
Da li opcija utiče na finansiranje kulturnih organizacija?			x			
Da li opcija utiče na mogućnosti da ljudi imaju koristi od kulturnih aktivnosti ili učestvuju u njima?			x			
Da li opcija utiče na očuvanje kulturnog nasleđa?			x			
Upravljanje	Da li opcija utiče na sposobnost građana da učestvuju u demokratskom procesu?		x			

	Da li se svaka osoba tretira jednako?	x				
	Da li će javnost biti bolje informisana o pojedinim pitanjima?	x				
	Da li opcija utiče na način funkcionisanja političkih partija?		x			
	Da li će uticati na civilno društvo?		x			
Zdravlje i javna bezbednost ²²	Da li će uticati na živote ljudi, kao što je očekivani životni vek ili stopa smrtnosti?		x			
	Da li će to uticati na kvalitet hrane?		x			
	Da li će se zdravstveni rizik od štetnih materija povećati ili smanjiti?		x			
	Da li će biti posledica po zdravlje usled promena nivoa buke ili kvaliteta vazduha, vode i/ili zemljišta?		x			
	Da li će biti zdravstvenih efekata usled promena u upotrebi energije?		x			
	Da li će biti posledica po zdravlje usled promena u odlaganju otpada?		x			
	Da li će to uticati na način života ljudi, kao što je nivo interesovanja za sport, promene u ishrani ili promene u upotrebi duvana ili alkohola?		x			
	Da li postoje određene grupe koje se suočavaju sa mnogo većim rizicima od drugih (određene faktorima kao što su starost, pol, ograničene		x			

²² Kada utiče na javno zdravlje i bezbednost, onda redovno utiče na životnu sredinu.

KONCEPT DOKUMENT ZA SUDSKE VEŠTAKE

	sposobnosti, društvena grupa ili region)?					
Kriminal i bezbednost	Da li se utiče na šanse da kriminalci budu uhvaćeni?		x			
	Da li postoji uticaj na moguću dobit od kriminala?		x			
	Da li to utiče na nivoe korupcije?		x			
	Da li je pogođen kapacitet za sprovođenje zakona?		x			
	Ima li uticaja na prava i bezbednost žrtava zločina?		x			

Aneks 3: Obrazac za procenu uticaja na životnu sredinu

Kategorija ekonomskog uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje ovaj uticaj?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca Visok/Nizak	Očekivana korist ili troškovi uticaja Visok/Nizak	Preferirani nivo analize
		Da	Ne			
Stabilna klima i životna sredina	Da li će to uticati na emisije gasova staklene bašte (ugljen-dioksid, metan, itd.)?		x			
	Da li će uticati na potrošnju goriva?		x			
	Da li će se raznovrsnost resursa koji se koriste za proizvodnju energije promeniti?		x			
	Da li će biti promena cena za ekološki prihvatljive proizvode?		x			
	Da li će određene aktivnosti postati manje zagađujuće?		x			
Kvalitet vazduha	Da li će uticati na emisiju zagađivača vazduha?		x			
Kvalitet vode	Da li opcija utiče na kvalitet slatke vode?		x			
	Da li opcija utiče na kvalitet podzemnih voda?		x			
	Da li opcija utiče na izvore vode za piće?		x			
Kvalitet zemljišta i korišćenje zemljišta	Da li će to uticati na kvalitet zemljišta (u vezi sa zakiseljavanjem, zagađenjem, upotrebom pesticida ili herbicida)?		x			
	Da li će to uticati na eroziju zemljišta?		x			

KONCEPT DOKUMENT ZA SUDSKE VEŠTAKE

	Hoće li zemljište biti izgubljeno (gradnjom itd.)?		x			
	Da li će se zemljište zagaditi (dekontaminacijom, itd.)?		x			
	Da li će biti promena u korišćenju zemljišta (npr. sa korišćenja šuma na poljoprivrednu ili urbanu upotrebu)?		x			
Otpad i reciklaža	Da li će se količina generisanog otpada promeniti?		x			
	Da li će se promeniti načini na koji se otpad tretira?		x			
	Da li će biti uticaja na mogućnosti reciklaže otpada?		x			
Korišćenje resursa	Da li opcija utiče na korišćenje obnovljivih resursa (riblji fond, hidroelektrane, solarna energija, itd.)?		x			
	Da li opcija utiče na korišćenje resursa koji nisu obnovljivi (podzemne vode, minerali, ugalj, itd.)?		x			
Stepen ekoloških rizika	Da li će biti bilo kakvog uticaja na verovatnoću opasnosti, kao što su požari, eksplozije ili nesreće?		x			
	Da li će to uticati na spremnost u slučaju prirodnih katastrofa?		x			
	Da li je ugrožena zaštita društva od prirodnih katastrofa?		x			

KONCEPT DOKUMENT ZA SUDSKE VEŠTAKE

Biodiverzitet, flora i fauna	Da li će to uticati na zaštićene ili ugrožene vrste ili područja u kojima žive?		x			
	Da li će to uticati na veličinu ili veze između prirodnih područja?		x			
	Da li će biti bilo kakvog uticaja na broj vrsta u datom području?		x			
Dobrobit životinja	Da li će to uticati na tretman životinja?		x			
	Da li će zdravlje životinja biti ugroženo?		x			
	Da li će to uticati na kvalitet i bezbednost stočne hrane?		x			

Aneks 4: Obrazac za procenu uticaja na osnovna prava

Kategorija ekonomskog uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje ovaj uticaj?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca Visok/Nizak	Očekivana korist ili troškovi uticaja Visok/Nizak	Preferirani nivo analize
		Da	Ne			
Dostojanstvo	Da li opcija utiče na dostojanstvo ljudi, njihovo pravo na život ili integritet osobe?		x			
Sloboda	Da li opcija utiče na pravo na slobodu pojedinaca?		x			
	Da li opcija utiče na pravo osobe na privatnost?		x			
	Da li opcija utiče na pravo na sklapanje braka ili osnivanje porodice?		x			
	Da li opcija utiče na pravnu, ekonomsku ili socijalnu zaštitu pojedinaca ili porodice?		x			
	Da li opcija utiče na slobodu misli, savesti ili veroispovesti?		x			
	Da li opcija utiče na slobodu izražavanja?		x			
	Da li opcija utiče na slobodu okupljanja ili udruživanja?		x			
Lični podaci	Da li opcija uključuje obradu ličnih podataka?	x		N	V	
	Da li su prava pojedinca na pristup, obeštećenje i prigovor zagarantovana?		x			

	Da li je način na koji se lični podaci obrađuju jasan i dobro zaštićen?		x	N	V	
AZIL	Da li ova opcija utiče na pravo na azil?		x			
Imovinska prava	Da li će to uticati na imovinska prava?		x			
	Da li opcija utiče na slobodu poslovanja?		x			
Jednak tretman ²³	Da li opcija štiti princip jednakosti pred zakonom?	x				
	Da li je verovatno da će određene grupe biti oštećene direktno ili indirektno diskriminacijom (npr. diskriminacija na osnovu pola, rase, boje kože, etničke pripadnosti, političkog ili drugog mišljenja, starosti ili seksualne orijentacije)?		x			
	Da li opcija utiče na prava osoba sa ograničenim sposobnostima?		x			
Prava dece	Da li opcija utiče na prava dece?		x			
Dobro upravljanje	Da li će administrativne procedure postati komplikovanije?		x			
	Da li se utiče na način na koji administracija donosi odluke (transparentnost, proceduralni rok, pravo na uvid u spis, itd.)?		x			

²³ Rodna ravnopravnost je obrađena u Proceni Uticaja sa aspekta polne pripadnosti.

KONCEPT DOKUMENT ZA SUDSKE VEŠTAKE

	O krivičnom pravu i predviđenim kaznama: da li su ugrožena prava okrivljenog?		x			
	Da li je ugrožen pristup pravdi?	x		N	V	V

